

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. REALNEGO GIMNAZYUM

IMIENIA FRANCISZKA JÓZEFA

w

DROHOBYCZU

za rok szkolny 1877.

WE L W O W I E .

Nakładem funduszu naukowego.

*Z drukarni Instytutu Stawropigiańskiego ,
pod zarządkiem Stef. Huczowskiemu .*

1877.

Treść (Inhalt):

1. Przyczynek do Flory wschodniej Galicyi i Bukowiny (Beitrag zur Flora von Ost-Galizien und Bukowina), przez Emeryka Turczyńskiego.
2. Wiadomości szkolne (Schulnachrichten), przez Dyrektora.

Przyczynek do Flory Wschodniej Galicyi i Bukowiny.

Bogata Flora *Podola* galicyjskiego odznacza się wieloma roślinami, których by nadaromnie szukać przyszło w zachodniej Galicyi.

Podniebie tamtejsze i konfiguracya kraju są tego przyczyną. Na całej wyżynie podolskiej klimat jest ostrzejszy; znajdują się tu czasem rośliny takie, które gdzieindziej tylko na wysokich górach rosną; w głębokich zaś jarach rzek podolskich, wpadających do *Dniestr*, znów większe ciepło panuje; miejsca te z powodu zasłonięcia od wiatrów mierownie łagodniejszy okazują klimat. Gleba przeważnie czarna bardzo urodzajna; tu i ówdzie w jarach i na brzegowiskach rzecznych widać *opokę krędową, gips, wapień i dewońskie łupki piaseczysto-łwowe szare, zielone i czerwone, piaskowce czerwone i szare, obfitujące w łyszczyk*, zmieniają znacznie fizyognomią tych okolic.

Południowe stoki wyżyny podolskiej, poprzerzynane licznymi jarami, w których płyną rzeki na południe, posiadają najwięcej odsłonięte warstwy ziemi i wyglądają nieraz bardzo malowniczo, przedstawiając znajdującemu się w jarze obraz górski; nie brak tu bowiem ani skał różnobarwnych, ani potoków z góry się sączących.

W jarach kryje się tu wiele roślin, które gdzieindziej przez kulturę zostały już wyniszczone. Wspomnę tylko o stepowej roślinie *Mercurialis orata Sibg. d' Hop.*, której dotychczas jest mi znane tylko jedno stanowisko w północnej części *Podola*, a to w *Uhorcach*, wsi półtora mili na południe od *Złoczowa* oddalonej, gdzie ją jeszcze w r. 1856 odkryłem, a od tego czasu nigdzie indziej nie widziałem. Rośnie ona tam przed lasem na zboczu na północ obróconem między trawą i mchem. S. p. profesor *Łobarzewski* wspominał mi, że ją 1858 znalazł w *Pieniakach*, a *Dr. Rehman* przytacza ją na stepie „*Makarycha*,” znajdującego się między *Załościami* a *Markopolem*.

W tej samej miejscowości *Uhorce* rośnie dość obficie także *Ferulago silvatica* Bess. na łąkach i w zaroślach; *Anemone narcissiflora L.* w lesie w okazach na dwie stopy wysokich, gdy tymczasem ta roślina w Tatrach i Alpach na pół stopy tylko dorasta. W pojedynczych okazach widać tu *Veratrum nigrum L.* Na pagórkach znów do słońca obróconych widać miejscami kępki ciemno-zielone *Adonis vernalis L.*; spostrzegłem je dużo około *Pomorzan*, a obecnie tego roku w *Stanisławowskim* między *Łokótkami* a *Ołniancami* i między Oknianami a *Dómką*, tu na pagórkach gipsowych. W *Stanisławowskim* nie jest mi jeszcze znane jakie inne dla niej więcej na zachód położone stanowisko.

Wspominałem tu o *Stanisławowskim*, ponieważ flora tego obwodu w znacznej części do flory podolskiej należy. Jeżeli porównam wegetację północnego *Podola*, n. p. okolicy *Pomorzan* z wegetacją góry *Wolczywieckiej* pod *Stanisławowem*, ile tu podobieństwa widzieć można! Góra *Wolczywiecka* o $\frac{3}{4}$ mili oddalona od tego miasta jest właściwie brzegowiskiem *Podola*, odsłaniającem piękne skały *gipsowe* i warstwy *opoki krędowej* nad rzeką *By-*

strzycą i Woroną, tu razem się łączących. Pod względem faunicznym pobyt pająka „tarantuli“ (*Tarantula singorensis* Walk.), którego tu tego roku 27 Sierpnia złapałem i chrząszcza tu tak pospolitego „krawca“ *Lethrus Cephalotes* upoważnia do zaliczenia już tej okolicy do Podola. Jak pod względem geognostycznym i faunicznym, tak też i pod względem florystycznym zachodzą tu te same stosunki. Tak samo jak na północnem Podolu, tak i tu rośnie:

Anthericum ramosum, L.
Anthemis tinctoria L.
Teucrium Chamaedrys, L.
Onobrychis sativa, Lam.
Cimicifuga foetida, L.
Acer campestre L.
Econymus verrucosus, Scop.
Clematis recta, L.
Thesium Linophyllum, L.
Asperula cynanchica, L.
Echinops sphaerocephalus L.
Aster Amellus, L.
Salvia glutinosa, L.
Marrubium vulgare, L.
Nepeta Cataria, L.
Melittis Melissophyllum, L.
Calamintha Acanthos, Cl.
Lilium Martagon, L.
Scabiosa ochroleuca, L.
Imula Helenium, L.
Imula ensifolia, L.
Senecio campestris, Neibl.

Aposeris foetida, Less.
Campanula sibirica, L.
Salvia pratensis, L.
Stachys silvatica, L.
Stachys germanica, L.
Viburnum Lantana, L. (bardzo obficie).
Cerintho minor, L.
Lithospermum officinale, L.
Echinopspermum Lappula, Leh.
Eryngium platanum, L.
Laserpitium pratense, L.
Adoxa Moschatellina, L.
Silene Behen, Wib.
Thalictrum aquilegifolium, L.
Thalictrum angustifolium, W.G.
Alyssum calycinum, L.
Gypsophila muralis, L.
Lavatera thuringiaca, L.
Physalis Alkekengi, L.
 i inne.

Oprócz powyższych roślin tu po brzegach kamienistych *Asperula galioides* MB. — roślina wschodnia, — obficie u nas w Galicyi, — rośnie na skalach gipsowych i na brzegu opoczystym *Galium boreale* L., *Libanotis montana* Cr. i *Erysimum pannonicum* Cr. (*E. odoratum* Ehrh.); ostatni ten gatunek rzadki u nas w kraju rośnie tu obficie; odznacza się łatwo od innych swych podobnych wielkimi kwiatami, jasno żółtymi, pachnącymi. lodygą tęga pojedynczą, najczęściej wzniesioną, liśćmi równowązko-lanceolatnymi, z rzadka ząbkowanopilkowanymi. Na tych sanych miejscach, co dwie poprzednie rośliny znajduje się tu obficie *Allium acutangulum* Schr. *β. petracum* DC. i *Asplenium Ruta muraria* L. Z krzewów jest tu bardzo liczny *Berberis vulgaris* L. i „bordowina“ *Viburnum Lantana* L., który ostatni krzew podobno dalej na zachód już nigdzie się nie znajduje w Galicyi. W północnej części Galicyi przychodzi on jeszcze na wododziale żółkiewskim pod Żółkwią na „Haraju“, które to miejsce jest więcej na zachód wysunięte, niż Wołczyniec. Na spadziste góry Wołczyńskiejskiej znajdował także pomiędzy kamykami gipsowymi rzadko u nas widywaną szczupłą *Draba nemorosa* L. Na urwistych brzegach skalistych po nad rzeką rośnie *Triticum glaucum* Desf. bardzo rokosznie. W dolinie niedaleko źródła rośnie obok „omanu“ *Imula Helenium* L. także *Astragalus Cicer* L. W zaroślach na górze widać tu w pięknych okazach *Nepeta nuda* L. i *Chaiturus leonuroides* Willd., który ostatni pokazuje się także już w samym Stanisławowie na przedmie-

ściu przy drogach i płotach. Pomiedzy gipsowymi kamieniami rośnie tam także piękna odmiana *Glechoma hederacea* L. β . *hirsuta* o liściach sercowato-jajowatych omszonych i łodygach wzniesionych. Rownież *Anthyllis Vulneraria* L., *Arabis hirsuta* Scop. *Potentilla inclinata* Vill., *Crataegus Oxyacantha* L., *Bromus tectorum* L. o małych tu kłoskach i wiechach.

W „Bystrzycy” znajduje się obok pospolitego *Potamogeton crispus* L. także rzadka *Najas major* All.; w młynówkach zaś i wodach stojących *Potamogeton perfoliatus* L., *P. acutifolius* Lk., *P. natans* L., *Potamogeton obtusifolius* MK., *P. pusillus* L., *P. pectinatus* L., *P. praelongus* Wulf., znacznie zaś rzadziej i przemijająco *P. gramineus* L.

Co do wodnych roślin wymienię jeszcze kilka pod samym Stanisławowem rosnących:

Typha latifolia L.

T. angustifolia L.

Leersia oryzoides Sw. w oczkach rzecznych.

Calla palustris L. w rowach na łąkach.

Trapa natans L. na stawie Kretchowieckim.

Acorus Calamus L.

Cicuta virosa L.

Lysimachia thyrsiflora L.

Scutellaria galericulata L.

Ranunculus Lingua L.

R. dicaricatus Schrk.

Sagittaria sagittifolia L.

Butomus umbellatus L.

Oenanthe Phellendrium L.

Hottonia palustris L.

Ceratophyllum demersum L.

Myriophyllum verticillatum L.

Na miejscach wilgotnych rośnie tu i ówdzie *Euphorbia virgata* WK. w olbrzymich okazach tak nad *Bystrzycą*, jak i w *Jezupolu* przy nasypach kolejowych. — Nad *Bystrzycą* pod Stanisławowem widać także miejscami pomiedzy łożami nadbrzeżnymi *Myricaria germanica* Desv., której po północnej stronie Dniestru już nigdzie nie widać.

Z lebiodowatych rosną w Stanisławowskiem po opuszczonych i uprawianych miejscach:

Chenopodium album L.

Chenopodium glaucum L.

Ch. polyspermum L.

Ch. hybridum L.

Ch. Bonus Henricus L.

Ch. urticum L.

Chenopodium opulifolium Schrad

Ch. Botrys L.

Atriplex hastata L.

A. patula L.

A. rosea L.

Wszystkie te gatunki można widzieć i w samym Stanisławowie wyjąwszy *Chenopodium Botrys* L., który czasami widzieć można na kamieniu rzeki „Bystrzycy nadwornieńskiej.” Na płotach w Stanisławowie, Maryampolu i wsiach podolskich przytrafia się często wijące się *Sicyos angulata* L. i *Bryonia alba* L. Na pustych miejscach i przy drogach tak po miastach jak po wsiach rośnie nieraz bardzo obficie *Xanthium spinosum* L. jako uprzykrzone zielsko.

Dla bliższego poznania zaś vegetacji południowych stoków *Podola* przedsięwziąłem tamtego i tego roku podczas feryj dwie wycieczki botaniczne, których wynik tu podaję, a które mogą choć słaby dać obraz téjże vegetacji.

Zeszłego roku przy końcu Sierpnia wyjechałem ze *Stanisławowa* gościńcem na *Tyśmienię* do *Niżniowa* nad *Dniestrem* leżącego, aby ztamtąd badać florę okolic naddniestrzańskich. Minąwszy bagno leżące pod Tyśmie-

nią po lewej stronie gościńca, zarosłe rogózem *Scirpus lacustris* L. i gdzie mnóstwo jeszcze kwitło o tym czasie *Butomus umbellatus* L., jechałem przez *Tyśmienicę* i wieś *Kłubowce*, gdzie widziałem przy gościńcu w zarostach *Cirsium oleraceum* Sc., *Cucubalus bacciferus* L., *Echinops sphaerocephalus* L., *Eryngium plavum* L. Z tych obydwie ostatnie widywałem także nie tylko pod Stanisławowem, ale i w *stryjskim* obwodzie; dalej zaś na zachód w samoborskim obwodzie, o ile mi dotychczas wiadomo, już się nie znajdują.

W *Oleszowej*, wsi niedaleko *Niżniowa* leżącej, znalazłem na usuwającym się urwisku opoki krędowej przy gościńcu na gołych prawie kamkach rosnące drobne okazy *Campanula rotundifolia* L., która sobie tu jak widać bardzo taki grunt upodobala; na podobnych miejscach tej samej krędowej formacji pod Stanisławowem we *Wolczyńcu* i *Podpieczarach* nie widziałem jej. Dość licznie znajdowałem tę roślinkę także podczas powrotu mojego z tej wycieczki, na polach między *Okuciami* a *Plumaczem*, ale już na glebie gliniastej w bliskości jarów ściekiem wod wymulonych. Wszystkie okazy tej zmiennej rośliny, w *Oleszowej* zebrane, mają leżące łodyżki, a od tych wznoszą się do góry pojedyncze gałązki o wąziutkich liściach, równowazkich, całobrzegich; pierwotne listeczki odziomkowe są nerkowate, sercowate, jajowate, po brzegach rzadko-ząbkowane; dolne łodygowe liście lancetowate są zaś rzadko-pilkowane; kwiaty jeden lub kilka na tej samej łodyżce lub gałązce mają korony lejkowato-dzwonkowate, trochę dłuższe jak na pół cala. — Na tej samej opoce krędowej rośnie także *Arabis arenosa* Scop., której okazy bardzo się różnią pomiędzy sobą, tak że pierwotnie brałem je za dwa odrębne gatunki: Jedne mają łodygi bezlistne, a przy ziemi liście gęsto w okrąg ułożone; u drugich zaś znajdują się łodygi ulistnione. Lirowate liście odziomkowe są u pierwszych u wierzchołka całkiem tępe, zaokrąglone; u ostatnich zaś dość ostro zakończone.

Trzecią roślinką na tej gołej opoce rosnącą jest *Erysimum crepidifolium* Rehb.; rzadka ta z resztą w Galicyi roślina przychodzi tu obficie i różni się znacznie od jej pokrewnego gatunku, znajdowanego przezemnie na gipsowych skałach i opoce we *Wolczyńcu* i już wyżej wspomnianego *Erysimum pannonicum* Cr. Odnacza się ona gęstymi, okrągami liści odziomkowych, które są lancetowate, rzadko pilkowane o ząbkach sztyletowatych lub u innych okazów grubopilkowane z zębami nazad odwróconymi. Podobne gęste okręgi liści znajdują się także i wyżej na łodygach drzewiastych, gdzie zastępują one na tych miejscach gałęzie. Kwiaty są dość duże, bladżółte, bez zapachu. *Knapp* wymienia ją w *Czernelicy* i *Zaleszczykach*, tamże przez *Dra. Rehmana* znalezioną. — Oprócz tych trzech roślin — tak charakterystycznych dla podobnego miejsca — znalazłem tu jeszcze drobnutkie *Galium pusillum* L. d. *nitidum* Neitr. i *Asperula cyananchica* L.

W *Niżniowie* płynie *Dniestr*, a na nim jest zbudowany most drewniany wielkich rozmiarów; tu bowiem *Dniestr* nie tylko, że jest już dość potężny, ale oraz koryto jego zaczyna być tu głębokie z powodu że brzegi są wysokie, bo tu *Dniestr* przerywa się przez wyżynę podolską i płynie odtąd wąską, bardzo małowodną doliną, z powodu skalistych warstw ziemi zmienia często kierunek swego biegu tak że tworzy półwyspy, na których nieraz kilka wiosek jest rozłożonych, często także tworzy większe lub mniejsze wysepki wśród wody, które tylko podczas wielkiego stanu wody zostają zalwane, z resztą przedstawiają ładne, zielone kępki, na których można wi-

dzieć bydło się paszące. Brzegi są na kilkanaście a nawet na kilkadziesiąt sążni wysokie i przedstawiają nieraz regularne uławiczenie warstw kamiennych, składających się przeważnie z piaskowców i łupków piaskowcowych *szarych, zielonych lub czerwonych*, zabarwionych niedokwasem żelaza, różnej spójności, które najczęściej mają wiele drobnego lyszczyku (miki) i należą do starszej formacji „*dawońskiej*”. Już niedaleko Niżniowa widzieć można okazałe skaliste brzegi Dniestru w *Ostrój*, gdzie droga wazka, prawdziwie górska, prowadzi pomiędzy rzeką a skalistymi brzegami, kilkanaście sążni wysokimi i bardzo stromymi. Tak że czasem łupek kruchy usuwa się wprost do wody. Przy samym moście niżniowskim znachodziłem *Roripa austriaca Bess.*, którą widywałem bardzo licznie przy brzegach dniestrowych w okolicy *Margampola* nieraz w olbrzymich okazach. Także *Roripa amphibia Bess.* rośnie tu po brzegach. Przy tym samym moście rośnie w zdzieczalym stanie w pojedynczych okazach także *Kochia Scoparia Schrad.*, którą później wciąż widziałem w ciągu całej tej wycieczki po ogródkach i polach wiejskich u. p. w *Koropeca, Ostrój, Delawie, Budzynie, Okniannach, Tłumaczu*; zasiewają ją umyślnie w celu użytku tężnie na miotły i z tego powodu nosi tamże wszędzie nazwę ludową ruską „*вѣтвице*” (winyce) od „*вѣтвь*” (winyk), co znaczy „miotła”. Później przekonałem się, że ją także zasiewają i w innych okolicach Podola i Pokucia, tudzież na Bukowinie.

Na brzegach kamiennych w *Ostrój* rośnie tu i ówdzie *Asplenium Trichomanes Huds.*, *Marrubium vulgare L.*, *Vincetoxicum officinale Moench*; szczeruple okazy *Libanotis montana Cr.*, której korzenie prawie się wpiły w kamień, z powodu właściwości tamtejszego gruntu nie rośnie tak obficie jak na Woleczyńcu pod Stanisławowem. Z *Ostrój* prowadzi droga do *Koropeca*, gdzie przyjemną niespodziankę sprawia przechodniowi długa alea wysadzana morwowemi drzewami. Na brzegowiskach Dniestru w miejscu, gdzie tratwy idące Dniestrem do *Okopów* na granicy rosyjskiej zatrzymują się tu na mały odpoczynek, rośnie obficie na gruncie kamiennym w zaroślach *Bupleurum falcatum L.* i odtąd widziałem je i w innych miejscach nad Dniestrem u. p. w *Delawie, Budzynie, Holibradach*. Idąc z *Koropeca* ku *Ściance* zdybuje się wszędzie na błoniach i przy drogach *Eryngium campestre L.*, tworzące na ziemi kupki półkuliste; na Podolu nazywają go „*Perekoty pole*”, co zjadł pochodzi, że urwany od ziemi i niesiony przez wiatr katula się po błoniach nieraz dość daleko. Gleba tutejsza nie służy drugiemu gatunkowi *Eryngium planum L.*, którego tu na brzegach dniestrowych nigdzie nie widziałem. Oprócz w *Koropeca*, zdybywałem tę roślinę w całej tej okolicy u. p. w *Ściance, Budzynie, Okniannach, Tłumaczu, Nadorożnej, Tysmienicy, Podpieczarach*, gdzie w ostatnim miejscu już i drugi gatunek wspomniany znajduje się w towarzystwie tamtego. W Stanisławowie zaś rośnie tylko *Eryngium planum*. Zdaje się, że *Bystrzyca* tworzy zachodnią granicę dla tej rośliny w tych miejscach, bo dalej na zachód w Galicyi już jej nigdzie nie zdybywałem. We florze *Knappa* jest jeszcze jedno tylko stanowisko dla niej więcej zachodnie zanotowane, a to *Nowosielica* koło *Doliny*, gdzie się ma znajdować. *Eryngium planum L.* zaś widywałem podczas innych moich wycieczek dalej na zachód, mianowicie przy gościńcu ze Lwowa do Skolego prowadzącym. —

Z *Koropeca* do *Ścianki* prowadzi dalej droga wciąż do góry przez las, gdzie z powodu już spóźnionej pory dnia nie mogłem wcale botanizować.

Od *Sciunki* obserwowałem brzegowisko *Dniestru*, postępując naprzeciw wody przeprawiwszy się przez rzekę w Ściauce na prawy bok, aby okrążyć półwysp holihradzki, który tu Dniestr tworzy zakrętami swymi, a na którym leżą wioski *Koropiec*, *Ostra* i *Holihrady*, a po drugiej stronie *Delawa* i *Budzyn*. Przeprawa przez rzekę odbywa się tu na bardzo wązkich a długich rybackich łodziach. Brzegowiska *Dniestru* są tu w prawdzie bardzo wysokie i strome, ale pomimo tego są obrosłe lasami i zaroślami, tak że przedstawiają olbrzymi wieniec zielono-czarny, którym jest widnokrag półwyspu holihradzkiego z trzech stron półkolisto zamknięty, z kąd zdaje się że poszła i nazwa wsi na nim rozłożonej „*Holihrady*“ (zamiast „*Horyhlady*“), bo istotnie mieszkańcy tój wsi do koła siebie tylko czarne góry i skały widzą. Tak tu jak i w innych mniejszych jarach wpadających do jaru dniestrowego widzieć można w zaroślach krzew „*derenia*“ *Cornus mas* L., mianowicie w *Delawie*, *Budzynie*, *Holihradach*, którego wprzód pod Stanisławowem we Wołczyńcu nadaremnie szukałem, chociaż musi on istotnie także bliżej Stanisławowa się znajdować, bo na mieście tamże często sprzedają jego jagody, ale być może, że takowe pochodzą z ogrodów.

Oprócz *derenia* roślinie tu obficie *Rhamnus cathartica* L., *Staphylea pinnata* L., *Acer campestre* L. W lesie holihradzkim idąc w kierunku ku *Dómce* i *Oknianom* widziałem na kamieniach obficie paproć *Cystopteris fragilis* Bernh. a. *lobulato-dentata* Koch; drugiego rzadszego gatunku *Cystopteris sudetica* A. Br. & M., którego zeszłego roku dość obficie znalazłem na skalach w cieniu w *Bubniszczach* pod *Bolechowem*, szukałem tam nadaremnie. Zato odkryłem tu obfite stanowisko dla rzadkiej u nas paproci *Scolopendrium officinarum* Sw., która z resztą oprócz Karpat wschodnich i „*Czartowskiej skały*“ pod Lwowem nie została, o ile mi wiadomo, gdzie indziej we wschodniej Galicyi znalezioną. W tym samym lasku znalazłem również bardzo obfite stanowisko dla *Helleborus purpurascens* WK. Z razu trzymałem go za *H. niger* L., znachodziłem bowiem o tym czasie tylko wielkie liście korzeniowe; tego roku udało mi się tam znaleźć obok liści także zeschnięte już zupełnie łodyżki ze zeschniętymi kwiatami i nasiennekami, które jako *H. purpurascens* WK. oznaczyłem. Ztąd sądzę, że i tenże *H. niger* L., przez *Lenza* w *Bilczu* znaleziony, był zapewne także powyższym gatunkiem, tén bardziej że nim jest ten przez Wgo. *Buschaka* około *Czortkowa* znaleziony. Moje okazy porównałem z okazem przysłanym mi przez grzeczność pana *Buschaka* i uznać muszę tożsamość gatunków.

Opuściwszy Dniestr udałem się na *Okniany* i *Tłumacz*. Na tój wyżynie spostrzegałem tu i ówdzie przy drogach, ścieżkach i ściekach wód na glebie gliniastej *Andropogon Ischaemum* L.; zdaje się mnie, że rzeka *Worona* stanowi w południowej części Galicyi zadniestrzańskiej granicę zachodnią rozsiedlenia geograficznego tój trawki, bo nie znane jest mi stanowisko dla niej jakie inne, więcej jak *Tłumacz* na zachód położone, w północnej zaś Galicyi znane mi jest stanowisko dla niej najwięcej na zachód wysunięte we *Lwowie*, gdzie na opoce kredowej rośnie; znachodziłem ją także obficie w okolicy *Maryampola* i *Uścia zielonego* na pagórkach gliniastych. Pomiedzy *Tłumaczem* a *Nadorożną* można widzieć pojedyncze okazy *Sarothammus vulgaris* Wilm.; czy jednak w tój okolicy obficie się znajduje, nie umię powiedzieć.

Idąc pagórkowatą okolicą między *Tyśmienicą* a *Podpieczarami* przez *Słobodę* spotykałem na zboczach pagórków *Campanula bononiensis* L., która na pierwsze zaraz wzejście wpada w oczy przez swe gęste, kłosowate bukiety o małych kwiatach.

Tak w *Podpieczarach* jak i w innych miejscach, gdzie się *gips* pojawia, można widzieć często po polach „lęki ziemne“ różnej wielkości, powstałe przez rozpuszczenie a właściwie oblizanie wodne gipsu, gdzie jeszcze ostatki brył gipsowych wyśledzić można. Wiele takich „lęków ziemnych“ widziałem między *Tłumaczem* a *Oknianami*, gdzie idąc z *Łokótek* do *Oknian* ładnie się przedstawia jedna pieczara gipsowa wymulona we wzgórzu, w której się znajduje źródło.

Podczas feryj tegorocznych (1876) przedsięwziąłem wycieczkę w okolicę *Tłumacza*, który już leży na wyżynie podolskiej i po nad brzegi *Dniestru* i *Strypy* w okolicy *Jazłowca*, *Buczacza* i *Manasterzysk*.

Postępując przez *Tyśmienicę* ominąłem *Tłumacz* idąc przez *Łokótki* do *Oknian*. Już w tej okolicy okazują się na pagórkach gliniastych kępki „górzyczki“ *Adonis vernalis* L. („horyćwit“) n. p. koło wyż wspomnianej pieczary gipsowej; toż samo i dalej za *Oknianami* koło *Dómki* rośnie na gruncie gipsowym. Również *Eryngium campestre* L. tu i ówdzie na błoniach i przy drogach. Między *Oknianami* a *Dómką* są jałowe kamieniste pagórki, w których się *gips* pokazuje; tam rośnie wiele ciekawych roślin:

Salvia silvestris L. w szczyptych
ale licznych okazach.

Centaurea paniculata Jacq.

C. Scabiosa L.

C. paniculato-Scabiosa (mieszaniec.)

Campanula rotundifolia L.

Stachys recta L.

Salvia verticillata L.

Teucrium montanum L.

T. Chamaedrys L.

Thymus Acinos L.

Veronica spicata L.

Campanula bononiensis L.

Cytisus leucanthus WK.

Allium acutangulum Schr. β. *pe-*
traeum DC.

Allium oleraceum L. β. *latifo-*
lium Koch.

Gypsophila transsilvanica Sprgl.

Artemisia campestris L.

Helichrysum arenarium L.

Lepidium campestre R.Br.

Alyssum calycinum L.

Adonis vernalis L.

Arenaria serpyllifolia L.

Falcaria Rivini Host. (w zbożu).

Silene Behen Wih.

Thesium Linophyllum L.

Euphorbia Cyparissias L.

Campanula sibirica L.

Eryngium campestre L.

E. planum L.

Silene gallica L.

Sedum sexangulare L.

i. w. i.

Co do *Gypsophila transsilvanica* Sprgl. wspomnę tu muszę, że jest to taka sama jak owa na *Drańczy* pod *Brodami* rosnąca, którą posiadał jeszcze od *Jarolima* otrzymawszy. Co do wspomnianego zaś *Allium oleraceum* L. β. *latifolium* Koch nadmienić tu muszę, że niezupełnie się zgadza z opisem u *Kocha*, ale się zgadza z gatunkiem podanym u *Jundzilla* *A. carinatum* (Aut. ?), bo ma działki okwiatu nie tępe, ale *ostre* i barwy różowej, preciki zaś długości działek okwiatowych: wysokość jego wynosi 1—2 stopy.

Pagórki te gipsowe koło *Dómki* należałoby we wczesniejszej porze roku zwidzieć, bo mogą one znacznie liczniejszy plon przynieść.

Wszedłszy w młody las dość rzadki niedaleko Dóinki położony znalazłem tam licznie *Adenophora lilifolia* Bess i *Campanula rotundifolia* L. var.? Czy pierwsza z nich ma jeszcze inne jakie stanowisko w stańisławowskim obwodzie, jest dotychczas niewiadomo. Druga z nich odznacza się tu niezwykłą wysokością łodygi wyprostowanej, do dwóch stóp dochodzącej. Ponieważ różni się od odmiany *C. r. tenuifolia* Hoffm., zatem niech mi wolno będzie nazwać ją:

Campanula rotundifolia L. var. *altissima* mihi: caude erectiusculo, 1—2 pedato, simplici, subtili, glabro; foliis infimis petiolatis, ovatis, crenato-serratis, sequentibus lanceolatis, in petiolum decurrentibus, remote subtiliterque serratis, superioribus anguste-linearibus, 1—2 pollicaribus, integerrimis, uninerviis, obtusiusculis, transparentibus, bracteis filiformibus; floribus racemosis, corolla minore quam in aliis varietatibus, calycis vero laciniis longioribus linearis-subulatis.

Przybywszy w Dónce do lasu, który pokrywa brzegi Dniestru naprzeciw *Holibrad*, a który oglądałem wprzód z innej strony, bo od rzeki, a teraz od wyżyny, widziałem i tu między zaroślami wszędzie *Helleborus purpurascens* WK. — Oprócz tegoż zajęło tu także moje uwagę *Nepeta nuda* L. Pominąwszy brzegi dniestrowe w *Dolinie*, które podobnie jak w *Holibradach* tworzą i tu wspaniałe, wysokie, lesiste wieniec i dalej potok *Barysz* i miasteczko *Potok*, udałem się do brzegów *Strypy* w kierunku ku *Jazłowcowi*. *Strypa* płynie głębokim a wązkim jarem, którego brzegi podobnie jak brzegi dniestrowe pokryte są bujną roślinnością, przeważnie lasami; tu i ówdzie warstwy ziemi są odkryte i okazują piaskowce i łupki piaskowe należące do formacji „*dawonskiej*” n. p. w *Rusitowie* i *Jazłowcu*, podobne całkiem do tych w *Ostrój*, są tylko twardsze i posiadają więcej jeszcze „*lyszczyku*” tak, że do słońca zwrócone polyskują się. Woda *Strypy* jest czarniawa, co zapewne pochodzi od zabarwienia tępego czarnoziosem podolskim. Dno *Strypy* składa się z samych płyt różnej wielkości i rozmaicie ku sobie nachylonych, w niektórych miejscach widziałem na brzegach wyrzucone białawe i czerwone bryły martwicy wapiennej; na brzegach znajdują się czasem tak wielkie płyty piaskowcowe, że przejście między górą a rzeką całkiem tamują, co ma n. p. miejsce koło *Buczacza*. Z płyt owych piaskowcowych zbudowany jest w *Jazłowcu* zamek, którego wspaniałe ruiny zadziwiają swą wielkością i obecnością tak licznych lochów podziemnych i ze swęj wysokości imponują całej okolicy. — Idąc z *Rusitowa* do *Jazłowca* okazują brzegowiska *Strypy*, ku słońcu zwrócone, bujną vegetacyę; widzieć tu można obficie *Cytisus leucanthus* WK., *Potentilla recta* L., *Bupleurum falcatum* L., *Fibrium Lantana* L., *Chrysanthemum corymbosum* L., *Anthemis tinctoria* L., *Aster Amellus* L., *Anthyllis Vulneraria* L., *Cytisus nigricans* L. i w. i.

Koło zamku jazłowieckiego i w *Nowosiółce* spostrzegalem *Eryngium campestre* L. („*Perekoty pole*“), *Xanthium spinosum* L., *Sambucus Ebulus* L., *Artemisia Absinthium* L., *Marrubium vulgare* L., na murach ruin *Asplenium Ruta muraria* L., a na wzgórzach po nad potokiem „*Olchowcem*” *Onobrychis sativa* Lam.

Na wyżynie jazłowieckiej idąc z miasta ku młynowi „*leszczanieckiemu*” przechodzi się przez młody las, którego vegetacya się odznacza bogactwem „*Baldaszkowych*” (Umbelliferae). Obficie rosną tu:

Scelinum Caricifolia L.
Laserpitium latifolium L. (var).
L. pratense L.
Pimpinella magna L.
Verulago silvatica Bess.
Angelica silvestris L.

Heraclenum Sphondylium L.
Pewcedanum Cervaria Cuss.
P. alsaticum L.
P. Oreoselinum Moench.
Seseli annuum L.
 i inne.

Również i tu się znajduje *Cytisus leucanthus* WK. i *C. nigricans* L. Wymienione *Laserpitium latifolium* L. znajduje tu się w odmianie z omszonymi z dołu liśćmi, również takimi samymi szypułkami, gdy zaś ten sam gatunek, który dawniej znajdowałem na rozgórzu zloczowskiem w *Uhorcach* w okolicy lesistej na korezunku i pomiędzy zbożem, posiada liście gładkie. Dalej postępywałem wąską doliną a raczej jarzem *Strypy* zaczawszy od *Jazłowca* aż do *Buczacza* idąc prawym brzegiem rzeki naprzeciw wody. Najważniejszymi roślinami, jakie tu w tym jarze spostrzegałem, są *Helleborus purpurascens* WK., którego tu w zaroślach pod stopami wysokich brzegowisk odkryłem, zatem już drugie stanowisko obfite dla tej rzadkiej u nas rośliny udało mi się znaleźć w tych stronach: *Dipsacus pilosus* L. i *Echinops sphacrocephalus* L., który tu rośnie w olbrzymich okazach i tak obficie, jak nigdzie indziej nie widziałem, *Inula Helenium* L., *Crepis paludosa* Moench, *Carduus crispus* L., *Lactuca Scariola* L., a w zaroślach łożowych *Salix viminalis* i *S. triandra* na trzy metry wysokie, między tymi rzadkie u nas *Sisymbrium strictissimum* L. na kilka łokci wysokie; ostatnia ta roślina nie została jeszcze dotychczas przez nikogo odkryta na Podolu galicyjskiem. We wrześniu zastałem już obkwitnięte okazy.

Wspomnąć jeszcze raz muszę co do tego jaru *Strypy*, że bujniejszej wegetacji trudno gdzie indziej u nas zobaczyć; widziałem tu n. p. *Pastinaca sativa* w okazach do dziewięć stóp dochodzących, *Sinapis arvensis* L. na sześć stóp wielkie i tak rozgałęzione, że szerokość w gałęziach sięgała do trzech stóp i podobnie inne rośliny; niwka *prosa*, tu zapewne na nowinie uprawionego, wzdłuż jaru idąca, wązka ale więcej jak na pół mili długa, wprowadziła mnie także w zadziwienie nadzwyczajną swą bujnością prawdziwie egipską.

Wyszedłszy pod *Buczaczem* z jaru *Strypy* udałem się wyżyną pokrytą lanami zboża w kierunku do *Maryampola*.

Uprawna okolica nie pozostawia dla botanika ciekawych plonów, dlatego tu jedna tylko trawka *Andropogon Ischaemum* L. zwróciła na siebie moją uwagę; rośnie ona tu obficie na gliniastych i wapienistych zboczach wyżyny podolskiej około *Uścia zielonego*.

Przy końcu wakacyj r. 1876 miałem sposobność w kilku dniach zwidzieć niektóre także okolice sąsiedniej nam *Bukowiny*, która pod względem *orograficznym* i *florystycznym* od *Galicyi* prawie się nie różni. Przybywszy do *Czerniowiec* udałem się na brzegi *Prutu*. W łożach pobrzeżnych nie ciekawego nie znalazłem z wyjątkiem bujniej tu niż na Podolu rosnącej *Salvia silvestris* L. i rzadkiej w Galicyi odmiany *Senecio Jacobaea* L. β . *paludosus* Neilr. (*S. aquaticus* Huds.), która tu obficie między łożami spostrzegać się daje. Toż samo *Lathyrus tuberosus* L. W przeciwnej zwów stronie miasta rośnie po pagórkach obok drobnej odmiany *Inula Britannica* L. także *Pulicaria vulgaris* Gärtn. — Najciekawsze miejsce dla botanika w okolicy

Czerniowiec jest dość spory pagórek „Cecina“ zwany, na który jednak zdążyć nie mogłem.

W ogrodach dworskich widziałem osobliwie koło *Suczawy*, dokąd się następnie udałem, ulubioną tu przez Ormianów i Wołochów *Solanum Melongena L.*, którą tu sadzą dla jej owoców ogórkowatych fioletowej barwy, które unieją tu wybornie przyprawiać do mięsa pod nazwiskiem „Patledzany.“

W *Suczawie* tak obok gruzów zamku dawnych książąt mołdawskich jak i po drugiej stronie obok tak zwanej „Zamki Sobieskiego,“ nie z roślin uwagi godniejszego nie widziałem. Tamże i po przedmieściach rośnie obficie: *Nepeta nuda L.*, *Nepeta Cataria*, *Marrubium vulgare L.* *Echinops sphacerocephalus L.*, *Lavatera thuringiaca L.* *Datura Stramonium L.*, *Artemisia Absinthium L.*, *Carduus crispus L.*, *Cirsium lanceolatum Scop.*, *C. oleraceum Scop.*, i t.

Ze *Suczawy* zrobiłem wycieczkę w góry bukowińskie, wznoszące się na granicy mołdawskiej po za *Kimpolungiem*. Z *Kimpolungu* zwiedziłem góry „*Monczcu*,“ „*Piatri Domnii*,“ „*Rarcu*“ i „*Dżumały*,“ wznoszące się do 5814 stóp. n. p. m., bo tyle mierzy „*Dżumały*,“ który jest najwyższym szczytem na Bukowinie.

Góry te składają się przeważnie z „łupku lyszczykowego“ (Glimmerschiefer), od którego tu ziemia ciemnej barwy i urodzajna lyszczy się do słońca, jakby była szkłem potłuczonym posypana. Gdziekolwiek zaś piątrzą się wspaniałe wielkie skały odosobnione wapienne jak n. p. tak zwane „*Piatri Domnii*“ we wysokości 5316' n. p. m. Wszędzie mnóstwo porzrzucanych i ze ziemi sterczących większych lub mniejszych kamyków łupku, więcej lub mniej „miki“ zawierających. Około *Jakobeny* znajdują się w tej skale żyły rudy miedzianej („iskrzyk miedzii“), którą tu w kopalniach wydobywają.

Gdzie tu tylko jest jaka trochę większa skała wapienna lub lyszczykowo-lupkowa, to rosną na niej nadęte dzwónki, roślinki w Galicyi według *Rehmana* tylko na „*Kamieńcu*“ pod „*Czorną horą*“ rosnącej *Campanula carpatica Jacq.* i delikatne łodyżki odgięte także rzadkiego w Galicyi *Sedum annuum L.* W cienistych miejscach lasów na kamieniach i kłodach powalonych świerków rośnie *Asplenium viride* Huds. obok *A. Trichomanes* Huds., tudzież *Cystopteris sudetica* ABr. Ostatnia różni się tu od okazów moich z *Bubniszcz* krótkością ogonków listowia i że chociaż listowie w całości jest mniejsze, ale zato ma obszerniejsze łatki pierzaste.

Najciekawszym stanowiskiem są tu skały wapienne „*Piatri Domnii*“ we wysokości 5300 stóp się piątrzące a na nich i pod nimi na ich żwirze rośnie tu wiele ciekawych roślin:

Sempervivum hirtum L.
Aconitum Napellus L.
A. Anthora L. (ze żółtym kwiatem).
Arabis alpina L.
Arabis arenosa Scop.
Hesperis matronalis L. (z białym kwiatem).
Campanula carpatica Jacq.
C. rotundifolia L.
Galium pusillum. L.

Allium acetangulum L. β. *petraeum* Neibr.
Sedum annuum. L.
Dianthus Carthusianorum L. β. *alpestris* Neibr.
D. barbatus L. β. *alpinus* Neibr.
Senecio alpinus Koch.
Tragopogon pratensis L.
Scabiosa Columbaria Coult.
Achillea Millefolium L. ε. *alpestris* Koch.

Z powyższych roślin różni się także *Arabis arenosa* od swej typowej postaci tén., że tutejsze okazy są znacznie szczuplejsze i mają liście mniej wcinane. O tój porze na takim suchém stanowisku mało można już zastać kwiecica, dlatego plon nie okazał się mi tak obfity, jak mogłem spodziewać się.

Idąc ztamtąd przez kwieciste łąki prawie samą granicą mołdawską widziałem liczne *Campanula rotundifolia* L. w okazach półtora stopowych z liśćmi łodygowymi piłkowanymi i do czterech linii szerokimi, a kwiatami dość wielkimi; z wejrzenia jest ona podobna nieco do *C. patula* L. i nawet w towarzystwie tężej rosnąca. Także *Campanula glomerata* L., *C. Cervicaria* L., *Gentiana germanica* Willd., *Carlina acaulis* L. (*C. grandiflora* Moench v. *acaulis* Neibr.), ozdobna i bujna *Achillea Mellefolium* L. ε. *alpestris* Koch o kwiatach czerwonych i liściach rozmaicie ponacianych, nieraz zbliżających się bardzo do odmiany *A. M. Θ. tanacetifolia* Neibr., *Scabiosa Succisa* L., *Betonica officinalis* L., *Arnica montana* L., *Hypochaeris uniflora* Vill., *Scorzonera purpurea* L. *Solidago Virgaurea* L., *Erigeron acris* L., *Parnassia pubustris* L., *Euphrasia officinalis* L.

Schodząc z gór „Rareu” i „Piatri Domnii” w dolinę rzeki „Bistricy” a ztamtąd chcąc się udać na górę „Dżumatyn Kaldu” trzeba przechodzić przez dolinę „Kolbu.” Na ścianach tężej po obu stronach rośnie wosafat *Atragene alpina* L. od Romunów „Kurbau” zwane i krzewy *Spiraea ulmi-folia* Scop. Uroczą i majestatyczną jest ta dolinka „Kolbu” wrażenie, jakie ona robi na człowieku, pozostaje długo w pamięci. Jest ona bowiem bardzo wązka jakby jar, z obu stron wznoszą się ściany dobrze spadziste, ale krzewami i pojedynczymi świerkami obrosłe; z tyłu zamknięta jest ona spadzistościami góry „Dżumatyn.” z przodu zaś w znaczniejszej odległości zamknięta jest widnokrag olbrzymią siwawo-szara stożkowatą górą, już do Mołdawii należącą, „Pietros” tu zwaną, u podnóża której rzeka „Bistricy” płynie. Znajdując się w jakiej dolinie, nie widzi się zwykle szczytów gór, otaczających dolinę, tylko niższe piętro; tu zaś w tój wspaniałej dolinie „Kolbu” na tle sceny widzi się całą górę olbrzymią od stóp do wierzchołków tak, że przypomina ona raczej dekoracyę teatralną lub senne wymarzone widowisko, a tymczasem mamy tu rzeczywistość przed sobą. W dolinie tēj znajduje się porządne zabudowanie mieszkalne, w którym pauje nad całą tą doliną leśny z całym swym dobytkiem, składającym się z gospodarstwa alpejskiego.

Ztąd wydrapałem się na „Dżumatyn Kaldu.” najwyższy szczyt gór bukowińskich, mierzący 5814’ wysokości n. p. m.

Po drodze w lasach widziałem tam *Lonicera nigra* L., *Spiraea ulmi-folia* Scop., *Abies excelsa* DC., „jodły” zaś *Abies pectinata* DC. nigdzie tu nie widziałem, *Fagus sylvatica* L. *Betula alba* L., *Aspidium Filix femina* Sw., *A. aculeatum* Döll., *Cystopteris sudetica* ABr. et M., *C. fragilis* Döll., *Mercurialis perennis* L., *Geranium Robertianum* L. *Stachys sylvatica* L., *Arnica montana* L. na łąkach, *Circaea lutetiana* L., *Prenanthes muralis* L., *Galeopsis versicolor* Curt., *Vaccinium Vitis idaea* L., *V. uliginosum* L., *Homogyne alpina* Cass.; na samym zaś szczycie są całe przestrzenie pokryte poduszkami składającymi się z *Lichen islandicus* L. i *Cladonia rangiferina* L., a kilka tylko trochę wklęsłych miejsc jest zarosłych „kosodrzewem” *Pinus montana* Du Roi. z resztą nie widziałem go tu więcj na górach.

Ze szczytu Dżumalyna spuszczać się na dół ku wsi *Valeputna* widać na łąkach obficie rosnącą *Arnica montana* L.

Gościnnie idący z *Valeputny* w jedną stronę do *Jakobeni* i miejsca kąpielowego *Dorna Watra* a dalej do *Bistrycy*, miasta w Siedmiogrodzie, idzie kilka razy wężykowało tam i nazad, a w drugą stronę z *Valeputny* romantyczną doliną do *Kimpolanga*. Z powodu zbyt krótkiego czasu, jaki mi pozostawał na tę wycieczkę, nie mogłem dokładniej zbadać te piękne okolice, a zresztą w sierpniu są tu góry już przez bydło i owce tak pospասane, że nie dają o tym czasie botanikowi wielkiego plonu, który by jego trudы wynagrodzić zdołał.

Milo mi jest tu wyrazić szczerę podziękowanie Wmu Panu *E. Czermakowi*, c. k. staroście drohobyckiemu, za chętną pomoc w oznaczeniu niektórych tu wymienionych roślin.

Niżej podaje spis wymienionych w tej rozprawie gatunków roślin:

<i>Abies excelsa</i> DC.	<i>Aster Amellus</i> L.
<i>Acer campestre</i> L.	<i>Astragalus Cicer</i> L.
<i>Acillea Millefolium</i> L. ϵ . <i>alpestris</i>	<i>Atragene alpina</i> L.
Koch.	<i>Atriplex hastata</i> L.
<i>Aconitum Anthora</i> L.	<i>A. patula</i> L.
<i>A. Napellus</i> L.	<i>A. rosea</i> L.
<i>Acorus Calamus</i> L.	<i>Berberis vulgaris</i> L.
<i>Adenophora lilifolia</i> Bess.	<i>Betonica officinalis</i> L.
<i>Adonis vernalis</i> L.	<i>Betula alba</i> L.
<i>Adoxa Moschatellina</i> L.	<i>Bromus tectorum</i> L.
<i>Allium acutangulum</i> Schr. β . <i>petrae-</i>	<i>Bryonia alba</i> J.
um DC.	<i>Bupleurum falcatum</i> L.
<i>Allium oleraceum</i> L.	<i>Butomus umbellatus</i> L.
<i>Alyssum calycinum</i> L.	<i>Calamintha Acinos</i> Cl.
<i>Andropogon Ischaemum</i> L.	<i>Calla palustris</i> L.
<i>Angelica silvestris</i> L.	<i>Campanula bononiensis</i> L.
<i>Anthemis tinctoria</i> L.	<i>C. carpatica</i> Jacq.
<i>Anthericum ramosum</i> L.	<i>C. Cervicaria</i> L.
<i>Anthyllis Vulneraria</i> L.	<i>C. glomerata</i> L.
<i>Aposeris foetida</i> Less.	<i>C. patula</i> L.
<i>Arabis hirsuta</i> Scop.	<i>C. rotundifolia</i> L.
<i>A. alpina</i> L.	<i>C. rotundifolia</i> L. var?
<i>A. arenosa</i> Scop.	<i>C. sibirica</i> L.
<i>Arenaria serpyllifolia</i> L.	<i>Carduus crispus</i> L.
<i>Arnica montana</i> L.	<i>Carlina acaulis</i> L.
<i>Artemisia Absinthium</i> L.	<i>Centaurea paniculata</i> Jacq.
<i>A. campestris</i> L.	<i>C. Scabiosa</i> L.
<i>Asperula cynanchica</i> L.	<i>Ceratophyllum demersum</i> L.
<i>A. galioides</i> MB.	<i>Cerintho minor</i> L.
<i>Aspidium aculeatum</i> Döhl.	<i>Chaeturus leonuroides</i> Willd.
<i>A. Filix femina</i> Sw.	<i>Chenopodium album</i> L.
<i>Asplenium Ruta muraria</i> L.	<i>Ch. Bonus Henricus</i> L.
<i>A. Trichomanes</i> Huds.	<i>Ch. Botrys</i> L.
<i>A. viride</i> Huds.	<i>Ch. glaucum</i> L.

Ch. hybridum L.
Ch. opulifolium Schrad.
Ch. polyspermum L.
Ch. urbicum L.
Chrysanthemum corymbosum L.
Cicuta virosa L.
Cimicifuga foetida L.
Circaea lutetiana L.
Cirsium lanceolatum Scop.
C. oleraceum Scop.
Crataegus Oxyacantha L.
Crepis paludosa Moench.
Cucubalus bacciferus L.
Cystopteris fragilis Döll.
C. sudetica ABr. et Milde.
Cytisus leucanthus WK.
C. nigricans L.
Datura Stramonium L.
Dianthus barbatus L. β . *alpinus* Neibr.
D. Carlusianorum L. *alpestris* Neibr.
Dipsacus pilosus L.
Draba nemorosa L.
Echinops sphaerocephalus L.
Echinopspermum Lappula Lehml.
Erigeron acris L.
Eryngium campestre L.
E. planum L.
Erysimum crepidifolium R.
E. pannonicum Cr.
Euphorbia Cyparissias L.
E. virgata WK.
Euphrasia officinalis L.
Evonymus verrucosus Scop.
Fagus sylvatica L.
Falcaria Rivini Host.
Ferulago sylvatica Bess.
Galeopsis versicolor Curt.
Galium boreale L.
G. pusillum L.
Gentiana germanica Willd.
Geranium Robertianum L.
Glechoma hederacea L. β . *hirsuta* Endl.
Gypsophila muralis L.
G. transsilvanica Sprgl.
Helichrysum arenarium L.
Helleborus purpurascens WK.
Heraclium Sphondylium L.
Hesperis matronalis L.
Homogyne alpina Cass.

Hottonia palustris L.
Hypochoeris multiflora Vill.
Inula Britanica L.
I. ensifolia L.
I. Helenium L.
Koehia Scoparia Roth.
Lactuca Scariola L.
Laserpitium latifolium L.
L. prutenicum L.
Lavatera thuringiaca L.
Leersia oryzoides Sw.
Lepidium campestre RBr.
Libanotis montana Cr.
Lichen islandicus L.
Lilium Martagon L.
Lithospermum officinale L.
Lonicera nigra L.
Lysimachia thyriflora L.
Marrubium vulgare L.
Melittis Melissophyllum L.
Mercurialis ovata Stbg et Hop.
M. perennis L.
Myriophyllum verticillatum L.
Nepeta Cataria L.
N. nuda L.
Oenanthe Phellandrium Lam.
Onobrychis sativa Lam.
Parnassia palustris L.
Pastinaca sativa L.
Pencedanum alsaticum L.
P. Cervaria Cuss.
P. Oreoselinum Moench.
Physalis Alkekengi L.
Pimpinella magna L.
Pinus montana Du Roi.
Potamogeton acutifolius Link.
P. crispus L.
P. gramineus L.
P. natans L.
P. obtusifolius MK.
P. pectinatus L.
P. praelongus Wulf.
P. pusillus L.
Potentilla inclinata Vill.
P. recta L.
Prenanthes muralis L.
Pulicaria vulgaris Gärt.
Ranunculus divaricatus Schrk.
R. Lingua L.

Rhamnus cathartica L.
Roripa amphibia Bess.
R. austriaca Bess.
Sagittaria sagittaefolia L.
Salvia glutinosa L.
S. pratensis L.
S. silvestris L.
S. verticillata L.
Sambucus Ebulus L.
Sarthammus vulgaris Wim.
Scabiosa Columbaria Coult.
S. ochroleuca L.
S. Succisa L.
Scolopendrium officinarum Sw.
Scorzonera purpurea L.
Scutellaria galericulata L.
Sedum annuum L.
S. sexangulare L.
Selinum Carvifolia L.
Sempervivum hirtum L.
Senecio alpinus Koch.
S. campestris Neilr.
S. Jacobaea L. β . paludosus Neilr.
Seseli annuum L.
Sicyos angulata L.
Silene Behen Wib.
S. gallica L.

Sisymbrium strictissimum L.
Solanum Melogena L.
Solidago Virgaurea L.
Spiraea ulmifolia Scop.
Stachys germanica L.
S. recta L.
S. silvatica L.
Staphylea pinnata L.
Teucrium Chamaedrys L.
T. montanum L.
Thalictrum angustifolium W et Gr
Th. aquilegifolium L.
Thesium Linophyllum L.
Thymus Acinos L.
Trapa natans L.
Tragopogon pratensis L.
Triticum glaucum Desf.
Typha angustifolia L.
T. latifolia L.
Vaccinium Vitis idaea L.
V. uliginosum L.
Veratrum nigrum L.
Veronica spicata L.
Viburnum Lantana L.
Vincetoxicum officinale Mch.
Xanthium spinosum L.

Emeryk Turczyński.

Wiadomości szkolne.

A) Grono nauczycieli.

- 1. Jan Kerekjarto**, dyrektor gimnazjum, zawiadowca biblioteki dla nauczycieli, uczył matematyki w VII i VIII klasie — 5 godz. tyg.
- 2. Ks. Aleksy Toroński**, profesor religii dla uczniów obrz. gr. kat. i ekshortator, uczył religii we wszystkich 8 klasach i języka ruskiego w VI i VIII klasie — razem 20 godz. tyg.
- 3. Ks. Andrzej Drażek**, profesor religii dla uczniów obrz. rzym. kat. i ekshortator, uczył religii we wszystkich 8 klasach — razem 16 godz. tygodniowo.
- 4. Emeryk Turczyński**, profesor, członek Komisji fizyograficznej w Krakowie i Towarzystwa zool-botanicznego we Wiedniu, uczył historii naturalnej w Ia, Ib, II, V i VI klasie; matematyki w II i III klasie — razem 20 godz. tyg.
- 5. Seweryn Arzt**, profesor, uczył historii powszechniej w V, VI, VII i VIII klasie, geografii w Ia i Ib klasie — razem 19 godz. tyg.; także historii krajowej jako przedmiotu nadobowiązkowego w VI i VII klasie przez 2 godz. tyg.
- 6. Tomasz Gawenda**, nauczyciel, doktor filozofii, członek Rady miejskiej, uczył geografii i historii w II, III i IV klasie; propedeutyki w VII i VIII klasie; języka polskiego w VII i VIII klasie — razem 21 godz. tyg.; także historii krajowej jako przedmiotu nadobowiązkowego w III i IV klasie przez 2 godz. tyg.
- 7. Antoni Pazdrowski**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizycznego, uczył matematyki w V i VI klasie; fizyki w III, IV, VII i VIII klasie razem 19 godz. tyg.
- 8. Antoni Kwiatkowski**, nauczyciel, uczył języka łacińskiego w VI klasie; greckiego w VII i VIII klasie; polskiego w V klasie — razem 18 godzin tyg.
- 9. Michał Żulkiewicz**, nauczyciel, uczył języka łacińskiego w VII i VIII klasie; greckiego w VI klasie — razem 15 godz. tyg.
- 10. Tomasz Stypkowski**, zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w II, III i IV klasie; francuskiego względnie obowiązkowego w III klasie — razem 15 godz. tyg.; także francuskiego języka nadobowiązkowego w trzech oddziałach przez 6 godz. tyg.
- 11. Robert Rischka**, zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w V, VI, VII i VIII klasie — razem 16 godz. tyg.

- 12. Alojzy Steiner**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył języka greckiego w III i IV klasie; polskiego w III, IV i VI klasie — razem 18 godz. tyg.
- 13. Józef Baron**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w IV i V klasie; greckiego w V klasie — razem 17 godz. tygodniowo.
- 14. Karol Skwarczyński**, zastępca nauczyciela, uczył rysunków wolnoręcznych w Ia, Ib, II, III i IV klasie — razem 20 godz. tyg.; także rysunków geometrycznych jako nadobowiązkowego przedmiotu przez 3 godz. tyg. i kaligrafię przez 2 godz. tyg.
- 15. Jan Danyluk**, zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w II i III klasie; ruskiego języka w I klasie — razem 16 godz. tyg.
- 16. Julian Hewricz**, zastępca nauczyciela i zawiadowca biblioteki dla młodzieży, uczył języka niemieckiego w Ia i Ib; matematyki w Ia, Ib i IV klasie — razem 21 godz. tygod.
- 17. Karol Gajewski**, zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w Ia; polskiego w Ia, Ib i II klasie — razem 17 godz. tyg.
- 18. Ks. Jan Rybaczewski**, zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w Ib klasie; ruskiego w II, III, IV, V i VII klasie — razem 18 godz. tyg.
- 19. Joachim Blumenblatt**, poboczny nauczyciel religii mojżeszowej, udzielał tego przedmiotu w 3 oddziałach przez 5 godz. tyg.
- 20. Albin Korytyński**, poboczny nauczyciel śpiewu, udzielał tego przedmiotu w 3 oddziałach przez 4 godz. tyg.

B) Rozkład nauk.

I Klasa. Gospodarz: w Ia Karol Gajewski, w Ib Julian Hewricz.

Religia 2 godz. tyg. Katechizm katolicki.

Język łaciński 8 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników, najpotrzebniejsze zasady składni, ćwiczenia w tłumaczeniu z polskiego języka na łaciński i odwrotnie. Od grudnia począwszy co tydzień zadanie szkolne (extemporale), oprócz tego w I półroczu co 3 tygodnie, w 2 półroczu co 14 dni zadanie domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Nauka o formach imion i o zdaniu pojedynczym w połączeniu z interpunkcją; z głosowni najważniejsze i najprzystępniejsze zasady wyłożone przy odmianie imion; czytanie z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć celniejszych ustępów, deklamacja. Co tydzień ćwiczenie ortograficzne, co 14 dni zadanie domowe.

Język niemiecki 6 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników w połączeniu z najpotrzebniejszymi zasadami składni szyku i rzędu; czytanie i tłumaczenie z niemieckiego języka na polski i odwrotnie. Co tydzień ćwiczenie ortograficzne i extemporale lub zadanie domowe.

Geografia 3 godz. tyg. Pojęcia wstępne z geografii matematycznej i fizycznej, oro- i hydrografia, główne pojęcia z geografii politycznej.

Matematyka 3 godz. tyg. W 1 półroczu tylko arytmetyka, w 2 półroczu 1 godz. arytmetyki, a 2 godziny geometrii. Z arytmetyki: cztery działania z liczbami całkowitemi i dziesiętymi mianowanemi i niemianowanemi, sposoby skracania rachunkowych, podzielność liczb i działania ułamkami prostymi. Z geometrii: nauka o liniach, kątach, trójkątach i równoległobokach. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne.

Historia naturalna 3 godz. tyg. W 1 półroczu zwierzęta kręgowce, w 2 półroczu zwierzęta niekręgowce.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Rysowanie prostokreślnych geometrycznych utworów z wolnej ręki, mianowicie: linii prostych, kątów, trójkątów, czworokątów i wielokątów.

II Klasa. Gospodarze: W 1 półroczu Robert Rischka, w 2 półroczu Emeryk Turczyński.

Religia 2 godz. tyg. Historia biblijna starego zakonu.

Język łaciński 8 godz. tyg. Powtórzenie odmian prawidłowych, nauka odmian nieprawidłowych, główne zasady ze składni, konstrukcja Accus. cum inf., Ablat. absol. przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Co tydzień zadanie szkolne, co 14 dni domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Powtórzenie i dokończenie nauki o formach z uwzględnieniem głosowni; nauka o zdaniu złożonym w głównych zarysach w połączeniu z interpunkcją i składnią zgody. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć, deklamacja. Zadania piśmienne jak w 1 klasie.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Uzupełnianie nauki o formach, tłumaczenie ustępów niemieckich i polskich, konwersacja w krótkich zdaniach, wygłaszanie ustępów memorowanych. Zadania piśmienne jak w 1 klasie.

Geografia i historia 4 godz. tyg. Geografia fizyczna i polityczna Azji i Afryki; pionowy i poziomy układ Europy, hydrografia i szczegółowa geografia południowych i zachodnich państw Europy. Historia starożytna przez 2 godz. tyg.

Matematyka 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Stosunki, proporcje, reguła trzech, nauka o miarach, wagach i monetach. Z geometrii: Własności trójkątów, czworokątów i wymiar powierzchni figur prostokreślnych. Zadania piśmienne jak w 1 klasie.

Historia naturalna 3 godz. tyg. W 1 półroczu mineralogia, w 2 półroczu botanika.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Ornament geometryczny i płaski; rysowanie przestrzennych geometrycznych utworów z wolnej ręki według zasad perspektywy z modeli drócianych i drewnianych.

III Klasa. Gospodarz: Jan Danyluk.

Religia 2 godz. tyg. Historia biblijna nowego testamentu.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: nauka o przypadkach przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Corneliusa Neposa żywoty Mileyadesa, Temistoklesa, Arystyda, Pausaniasa, Cymona, Lysandra, Alcibiadesa, Trasybulusa, Konona, Epaminondasa, Pelopidasa, Agesilausa. de regibus i Hanibala. Zadania piśmienne co tydzień na przemian domowe i szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Odniana imion i czasowników aż do słów na *mu* przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z greckiego języka na polski i odwrotnie. Zadania piśmienne co tydzień szkolne, co 14 dni domowe.

Język francuski (względnie obowiązkowy). Nauka o częściach mowy przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia. Co tydzień zadanie domowe, szkolne lub dyktat.

Język polski 3 godz. tyg. Z gramatyki: nieodmienne części mowy, składnia rządu, nauka o słowie, pisownia i główne zarysy interpunkcyi. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne co 14 dni domowe, niekiedy szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Z gramatyki: składnia zgody, rządu i szyku, ważniejsze rzeczy ze słoworodu. Czytanie ustępów z Wypisów, tłumaczenie z polskiego języka na niemiecki i odwrotnie, konwersacya, wygłaszanie memerowanych ustępów. Zadania piśmienne co tydzień na przemian domowe i szkolne.

Geografia i historia 3 godz. tyg. Geografia fizyczna i polityczna reszty państw Europy, następnie Ameryki i Australii.

Matematyka 3 godz. tyg. Z arytmetyki: główne działania z liczbami algebraicznymi, potęgowanie, pierwiastkowanie i kombinacye. Z geometryi: podobieństwo figur prostokreślnych, własności koła, wymiar obwodu i powierzchni jego, własności elipsy, hiperboli i paraboli. Zadanie piśmienne jak w I klasie.

Fizyka 3 godz. tyg. Nauka o własnościach ogólnych ciał i o ciepłe, chemia nieorganiczna i organiczna szczegółowo.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Ćwiczenia w rysowaniu ornamentów według rysunku nauczyciela na tablicy i wzorów kolorowych z uwzględnieniem wzorów greckich i rzymskich; nauka o stylu ornamentów i dalsze ćwiczenia w perspektywie.

IV Klasa. Gospodarz: Józef Baron.

Religia 2 godz. tyg. Nauka liturgii.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: nauka o czasach, trybach i imionach czasownikowych przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Caesaris commentarii de bello Gallico ks. I, II, VI. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Język grecki 4 godz. tyg. Odmiana czasowników na *tu* i odmiany nieprawidłowe w połączeniu z ćwiczeniami do tłumaczenia z greckiego języka na polski i odwrotnie. Zadania piśmienne jak w 3 klasie.

Język francuski (względnie obowiązkowy). Z gramatyki: składnia w połączeniu z ćwiczeniami do tłumaczenia na polski język lub francuski. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Język polski 3 godz. tyg. Z gramatyki: nauka o zdaniu złożoném dokładnie, składnia szyku, interpunkcyja szczegółowo i wierszowanie. Ważniejsze zasady stylistyki w ogóle, a szczegółowo stylu interesowego. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Z gramatyki: powtórzenie i uzupełnienie składni, słoworód, najważniejsze rzeczy z prosody i metryki. Czytanie, tłumaczenie, memorowanie ustępów z Wypisów i wygłaszanie. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Historya i geografia 4 godz. tyg. W 1 półroczu historya nowożytna, w 2 półroczu historya i geografia szczegółowa monarchii austryacko-węgierskiej.

Matematyka 3 godz. tyg. Z arytmetyki: stosunki i proporcye złożone, rachunek składanego procentu, rachunek spółki, łączuchowy i mieszania, zrównanie 1go stopnia. Z geometryi: stereometrya. Zadania piśmienne jak w 3 klasie.

Fizyka 3 godz. tyg. Statyka, hydrostatyka, aerostatyka, dynamika, akustyka, optyka i główne zasady astronomii.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Rysowanie podług ornamentów plastycznych i trudniejszych wzorów ornamentalnych z uwzględnieniem postaci ludzkiej i zwierzęcej, ćwiczenia w rysowaniu z pamięci i dalszy ciąg perspektywy.

V Klasa. Gospodarz: Seweryn Arzt.

Religia 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język francuski 6 godz. tyg. Z gramatyki: powtórzenie i uzupełnienie składni zgody i rządu w połączeniu z ćwiczeniami do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Liviusza ks. I, II, XXI; Owidiusa Tristium ks. I eleg. 3, III eleg. 4, IV eleg. 10; Metamorphoses VIII, XI, XIII. Co 14 dni zadanie domowe, niekiedy szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Z gramatyki: składnia aż do zaimka. Lektura: Xenofonta Cyropedia ustępy I, II i IX, Anabasis ustęp I, II, III, z pamiętników: Obrona Sokratesa; Iliady Homera ks. I. Co miesiąc zadanie piśmienne.

Język polski 3 godz. tyg. Z gramatyki: etymologia. Czytanie celniejszych ustępów z staropolskich pomników literatury; historyczno-literackie uwagi nad literaturą polską aż do Kochanowskiego. Co miesiąc zadanie piśmienne.

Język niemiecki 3 godz. tyg. Czytanie ustępów z Wypisów niemieckich z stosownym objaśnieniem gramatycznym, stylistycznym i estetycznym; ćwiczenia w opowiadaniu, uczenie się na pamięć cenniejszych ustępów i wygłaszanie. Co 3 tygodnie zadanie domowe, niekiedy szkolne.

Historia i geografia 4 godz. tyg. Dzieje starożytne aż do Oktawiana Augusta z ustawicznym poglądem na starożytność, religię, sztukę i literaturę; odpowiednie partye z geografii starożytnój.

Matematyka 4 godz. tyg. Z algebry: Cztery działania główne z liczbami algebraicznymi, system liczbowy, podzielność liczb, ułamki proste, dziesiętne i łącuchowe. Z geometryi: longimetrya i planimetrya. Co miesiąc zadanie szkolne, częste ćwiczenia domowe.

Historia naturalna 2 godz. tyg. W 1 półroczu mineralogia systematyczna w połączeniu z geognozyą; w 2 półroczu botanika systematyczna w połączeniu z paleontologią i geografią roślin.

VI Klasa. Gospodarz: Antoni Kwiatkowski.

Religia 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: dalszy ciąg składni aż do infinitivu w połączeniu z ćwiczeniami stylistycznymi do tłumaczenia na język łaciński. Lektura: Sallustius de bello Jugurthino; Virgillii laudes vitae rusticae, laudes Italiae, Eneidy ks. II i III. Zadania piśmienne jak w V klasie.

Język grecki 5 godz. tyg. Z gramatyki: zaimki aż do infinitivu. Lektura: Hom Iliada ks. III, IV i V, Odyssei ks. VI, VII i VIII. Zadania piśmienne jak w V klasie.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie cenniejszych ustępów z autorów XVI wieku, historyczno-literackie, gramatyczne i estetyczne uwagi nad literaturą tego okresu; uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne jak w V klasie.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Czytanie, objaśnianie, konwersacya i wygłaszanie ustępów z Wypisów na tę klasę przeznaczonych. Zadania piśmienne jak w V klasie.

Historia i geografia 3 godz. tyg. Dalszy ciąg historii starożytnej i historia wieków średnich; geografia Europy.

Matematyka 3 godz. tyg. Z algebry: o potęgach, pierwiastkach i logarytmach; z geometryi: stereometrya i trygonometrya prostokreślna. Zadania piśmienne jak w V klasie.

Historia naturalna 2 godz. tyg. Zoologia systematyczna w połączeniu z paleontologią i geografią zwierząt.

VII Klasa. Gospodarz: Dr. Tomasz Gawenda.

Religia 2 godz. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński 5 godz. tyg. Z gramatyki: dalszy ciąg składni aż do końca w połączeniu z ćwiczeniami gramatyczno-stylistycznymi do tłumaczenia

z polskiego języka na łaciński. Lektura: Vergilii Aeneidos lib. VII, Ciceronis oratio in Catilinam I, pro Sestio Roscio Amerino i dyalog: Laelius de amicitia. Zadania pisemne jak w V klasie, niekiedy wolne wypracowanie na podstawie lektury.

Język grecki 4 god. tyg. Z gramatyki: infinitivus do partykul. Lektura: Demostenesa I, II i III mowa olintyjska, Sofoklesa Ajas. Zadania pisemne jak w V klasie.

Język polski 3 god. tyg. Czytanie cenniejszych ustępów z autorów XVII i XVIII wieku w połączeniu z historyczno-literackimi uwagami nad tym okresem i estetycznymi objaśnieniami, uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania pisemne jak w V klasie.

Język niemiecki 4 god. tyg. Czytanie, objaśnienie, konwersacya, memorowanie i wygłaszanie cenniejszych ustępów z Wypisów na tę klasę przeznaczonych. W 2 półroczu czytano i rozbierano dramat Getego: Iphigenie auf Tauris. Zadania pisemne jak w V klasie.

Historya i Geografia 3 god. tyg. Historya nowożytna. Geografia Ameryki.

Matematyka 3 god. tyg. Z algebry: Teorya równań algebraicznych I i 2go stopnia z jedną i więcej niewiadomymi, równania wykładnicze, postępy z zastosowaniem i kombinacye. — Z geometryi: Zastosowanie algebry do geometryi i geometrya analityczna. Zadania pisemne jak w V klasie.

Fizyka 3 god. tyg. Ogólne własności ciał, chemia nieorganiczna i organiczna, statyka, hydrostatyka i aerostatyka.

Logika. 2 god. tyg. Logika formalna.

VIII klasa: Gospodarz Michał Żukiewicz.

Religia 2 god. tyg. Historya kościelna.

Język łaciński 5 god. tyg. Powtórzenie najważniejszych prawideł gramatycznych w połączeniu z ćwiczeniami gramatyczno-stylistycznymi do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński. Lektura: Horacego 20 od z księgi I, II, III, IV, 2 epody, 2 satyry i jeden list; Tacyta Agricola. Zadania pisemne jak w VII klasie.

Język grecki 5 god. tyg. Dokończenie gramatyki. Lektura: Sofoklesa Edyp w kolonie i Platona Fedon. Zadania pisemne jak w V klasie.

Język polski 3 god. tyg. Czytanie cenniejszych ustępów z autorów XIX wieku w połączeniu z estetycznymi i historyczno-literackimi uwagami; estetyka analityczna na podstawie lektury. Zadania pisemne jak w V klasie.

Język niemiecki 4 god. tyg. Rozbiór analityczno-estetyczny romansu Manzonię: „die Verlobten“, tragedyi Schillera: Waleusteins Tod i tragedyi Lessinga: Philotas; czytanie i objaśnienie ustępów z autorów epoki romantyczněj, konwersacya i wygłaszanie cenniejszych ustępów. Zadania pisemne jak w V klasie.

Historya i Geografia 3 god. tyg. Dokończenie historyi nowożytněj; historya i statystyka monarchii austryjacko-węgierskiej.

Matematyka 2 god. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie całego materiału naukowego tak co do teorii jako i w zastosowaniu do zagadnień szczegółowych. Zadania pisemne jak w V klasie.

Fizyka 3 god. tyg. Dynamika, elektryczność i magnetyzm, akustyka, optyka i główne zasady astronomii.

Psychologia 2 god. tyg. Psychologia empiryczna.

C) Wykaz książek w tutejszém gimnazjum używanych.

Religia. W I klasie: Katechizm Schustera tłumaczony dla uczniów obrz. łac. przez ks. Zielińskiego, dla uczniów gr. kat. przez ks. Guszalewicza; w II klasie: Dzieje starego zakonu ks. Tusa i Исторія библийна старого завѣта після Ант. Тица переложилъ В. И.; w III klasie: Dzieje nowego zakonu ks. Tusa i Исторія библийна нов. завѣта Цыбыка; w IV klasie: Liturgika ks. Wład. Jachimowskiego i Литургика Попеля; w V klasie: Introdukcya do pisma św. ks. Wład. Jachimowskiego i Учебникъ кат. религии після Ант. Ваплера написавъ Юлянъ Пелешъ; w VI klasie: Nauka wiary w szczególności ks. Wład. Jachimowskiego i Впроученіе частное Цыбыка; w VII klasie: Etyka katolicka Soleckiego i Нравоученіе Цыбыка; w VIII klasie: Historia kościoła ks. Wład. Jachimowskiego i Исторія церковна Дерфлера въ переводъ В. И.

Język łaciński A) Gramatyka: w niższém gimnazjum Schultza Jerzykowskiego wyd. 2, w V i VI klasie Dra Samolewicza, w VII klasie Sobieskiego wyd. 3, w VIII klasie Jerzykowskiego wyd. 2. B) Ćwiczenia: w I i II klasie Jerzykowskiego wyd. 3, w III klasie Trzaskowskiego, w IV klasie Jerzykowskiego wyd. 2, w V i VI klasie Trzaskowskiego na wyż. gimn. część I, w VII i VIII klasie Trzaskowskiego część II. C) Autorowie: w III klasie: Żywoty Corn. Neposa wyd. Jerzykowskiego; w IV klasie: Caësar de bello Gallico wyd. Hoffmanna; w V klasie: Livius i Ovidius wyd. Gryzara, w VI klasie: Sallustius wyd. Linkera i Vergilius wyd. Hoffmanna; w VII klasie: Vergilius Hoffmanna i Cicero wyd. Teubnera; w VIII klasie: Horatius wyd. Gryzara i Tacitus wyd. Jahna.

Język grecki A) Gramatyka i ćwiczenia we wszystkich klasach Curtiusa tłum. Samolewicza wyd. 2. B) Autorowie: w V klasie: Chrestomatya z Ksenofonta Schenkla tłum. Borzemskiego, Homera Iliady część I wyd. Hocheggera; w VI klasie: Homera Iliada i Odyseas wyd. Hocheggera; w VII klasie: Demostenes wyd. Paulego, Sofokles wyd. Teubnera; w VIII klasie: Sofokles wyd. Teubnera i Plato wyd. Jahna.

Język francuski we wszystkich klasach nauki obowiązkowej i w 3 oddziałach nauki nadobowiązkowej: gramatyka i wypisy Switkowskiego.

Język polski A) Gramatyka w całym gimnazjum A. Małeckiego wyd. 4. B) Wypisy: w I klasie tom I wyd. 4, w II klasie tom II wyd. 3, w III klasie tom III wyd. 3 w IV klasie tom IV wyd. 3 na niższe gimnazjum; w V klasie tom I część I, w VI klasie tom I część II, w VII klasie tom II część I, w VIII klasie tom II część II na wyższe gimnazjum.

Język niemiecki A) Gramatyka Dra Eug. Janoty w całym niższém gimnazjum wyd. 6. B) Wypisy: w I i 2 klasie Dra Janoty część I wyd. 4,

w III i IV klasie: Dra Eug. Janoty część II wyd. 2; w V klasie: Lesebuch von Julius Jandaurek; w VI klasie: Lesebuch von Julius Jandaurek; w VII klasie: Mozarts Lesebuch für Obergymnasien Band II; w VIII klasie: Mozarts Lesebuch für Obergymnasien Band III.

Geografia i Historia. W I klasie: Geografia Bellingera, atlas Kozena; w II klasie: Geografia Kluna w przekładzie polskim Gerstmana i Starkla; Historia powszechna Weltera - Sawczyńskiego część I wyd. 2, atlas Kozena i Kieperta; w III klasie: Geografia Kluna, Historia Weltera - Sawczyńskiego część II wyd. 2, atlas Kozena; w IV klasie: Statystyka Dr. Izyd. Szararamiewicza, Historia Weltera - Sawczyńskiego część 3 wyd. 2, atlas Kozena; w V klasie: Historia Pütza tłum. przez Dra Niedzielskiego i Gołębiowskiego, atlas Kieperta; w VI klasie: Historia Pütza tłum. przez Tatomira, atlas Kozena; w VII klasie: Historia Gindelego tom III, atlas Kozena; w VIII klasie: Historia Gindelego tom III i Statystyka monarchii austriacko - węgierskiej Dra Szararamiewicza, atlas Kozena.

Matematyka. W I i II klasie: Arytmetyka Bączalskiego, Geometrya Mocnika tłum. przez Sternala część I wyd. 2; w III klasie: Arytmetyka Grzybowskiego, Geometrya Mocnika - Sternala część 2 wyd. 2; w IV klasie: Arytmetyka Mocnika tłum. Krawczykiewicza, Geometrya Mocnika - Sternala część 2 wyd. 2; w całym wyższym gimnazjum: Algebra Mocnika tłum. Staneckiego, Geometrya Mocnika tłum. Staneckiego.

Historia naturalna. W I klasie: Zoologia Pokornego tłum. Rzepeckiego; w II klasie: Mineralogia Klęska, Botanika Pokornego tłum. Rzepeckiego; w V klasie: Mineralogia Schoedlera tłum. Berdeau, Botanika Billa tłum. Łonnickiego; w VI klasie: Zoologia Schoedlera tłum. Wałęckiego.

Fizyka. W III klasie: Fizyka Staneckiego część I; w IV klasie: Fizyka Kunzyka tłum. Staneckiego; w VII i VIII klasie: Fizyka Chlebowskiego.

Propedeutyka filozofii. W VII klasie: Logika Dr. Kremera; w VIII klasie: Psychologia Dra Drbala przy pomocy Psychologii B. Ilnickiego.

D) Tematy w wyższym gimnazjum opracowane :

a) W języku polskim.

W V klasie: 1) Rozwinąć myśl w przysłowiu zawartą: „podług stawu grobla.“ 2) Znaczenie Nilu dla Egiptu. 3) Co zawdzięcza Persya Cyrusowi. 4) Dobry uczynek wynagrodzony w formie powiastki. 5) Charakter ustawodawstwa Solona. 6) (semestralne) Ustęp z biblii królowej Zofii przełożyć na język nowoczesny i wyjaśnić różnicę form. 7) Jakie myśli powstają w nas na widok starego dębu. 8) Jakie mamy korzyści z nauki dziejów, według przedmowy Bielskiego do kroniki świata. 9) Przyjemności i korzyści z nauki szkolnej. 10) Opisanie pięknej okolicy. 11) Sen, dobroczyńca ludzi 12 (semestralne) Opisanie ostatniej nocy Owidego w Rzymie na podstawie lektury.

W VI klasie: 1) Stan Rzymu i Kartaginy przed pierwszą wojną punicką. 2) Znaczenie poety według pieśni Jana Kochanowskiego: „Muza.“ 3) Jakie nadzieje przynosi rolnikowi wiosna? 4) Unota, najwyższy skarb, jak

przedstawia tę prawdę Jan Kochanowski. 5) Opis Afryki według Sallustiusa. 6) (semestralne) Wykazać właściwości trenu na 19 trenie Jana Kochanowskiego. 7) Porównanie czynności ucznia z pracą rolnika w czasie zasiewu i żniwa. 8) Charakterystyka osób Jeftesa. Ifidy i posła z chórem rozmawiającego w tragedji Żawickiego „Jeftes.” 9) Zasługi Piotra Skargi na polu literatury polskiej. 10) Skreślić wewnętrzny stan Rzymu w czasie wojny z Jugurtą podług Sallustiusa. 11) Natura mistrzem we wszystkiem — wykazać na podstawie ustępu Flis Sebastjana Klonowicza. 12) (semestralne) Treść i powód powstania. Walety Wołoszczenowskićj Kaspra Miaskowskiego.

W VII klasie: 1) Czy wyprawy Ottonów do Włoch były z pożytkiem dla Niemiec. 2) Wpływ roślinności na życie człowieka. 3) Objaśnić przysłowie: szkoda przygoda, do mądrości droga. 4) Znaczenie czasu według ustępu Czas, wyjętego z wojny chocimskiej Wacława Potockiego. 5) Skutki zajęcia Konstantynopola przez Turków. 6) (semestralne) Znaczenie Konarskiego w literaturze polskiej. 7) Samotność a towarzystwo — ich strony dodatne i ujemne. 8) Dla czego brały państwa europejskie tak żywy udział w wojnie sukcesyjnej hiszpańskiej? 9) Znaczenie wymowy w życiu publicznem. 10) Jakich zasad należy się trzymać przy wypracowaniach piśmiennych — na podstawie lektury. 11) Charakter komedy na podstawie czytanych ustępów z komedy Bohomola, Zablockiego i Bogusławskiego. 12) (semestralne) Wykazać potrzebę nauki w każdym zawodzie — na podstawie mowy Potockiego.

W VIII klasie: 1) Jakie stanowisko zajmowała Francya wobec Habsburgów w czasie reformacji? 2) Rozwinąć pojęcie klasycyzmu i romantyzmu i wykazać ich wzajemną różnicę. 3) Fantazya a rzeczywistość — ich stosunek wzajemny w świecie. 4) Przyczyna różnicy temperamentów i wpływ ich na rozwój umysłowy człowieka. 5) Wpływ Francji na polityczne i socyalne stosunki Europy w pierwszej połowie 18. stolecia. 6) (semestralne) Literatura polska za Zygmunтів a za Stanisława Augusta. 7) Znaczenie teatru w ogólności a w szczególności rozwój jego w Polsce. 8) Człowiek w walce z siłami przyrody. 9) Różnica między charakterami epicznymi a dramatycznymi. 9) Znaczenie nauk przyrodniczych dla dobrobytu i oświaty narodów. 11) Skreślić charakter Aleksęgo i Juliana w powieści Kraszewskiego: „Dwa Światy.”

b) W języku niemieckim.

W V klasie: 1) Schilderung einer Ueberschwemmung nach dem Gedichte; Johanna Sebus. 2) Zeus und das Schaf — Ausführung der Fabel in zusammenhängender Rede. 3) Die wichtigsten Haustiere und ihr Nutzen. 4) Wie schützen wir uns gegen die Kälte? 5) Das Leben auf dem Hofe der persischen und medischen Könige auf Grund der Lektüre. 6) Das Lied vom braven Manne prosaisch wiederzugeben. 7) Der Einfall der Tataren in Polen im Jahre 1241 nach der Chronik des Chwaleczewski. 8) Zweck und Bedeutung des Ostracismus. 9) Glückwunsch des Schülers an die Eltern zum neuen Jahre. 10) Wozu gebraucht man die Steine? 11) Die erste Auswanderung der Plebs nach Livius zu schildern. 12) Es ist der Inhalt des beim Krönungsmale des Kaisers Rudolph von Habsburg durch den Sänger v r-

getragenen Liedes anzugeben. 13) Die Sage vom Mutius Scaevola nach Livius zu erzählen. 14) Der Ring des Polykrates, eine Inhaltsangabe. 15) Das Eisen, sein Vorkommen, seine Gewinnung und Anwendung. 16) Kaiser Maximilians Jagdabenteuer auf der Martinswand, eine Nacherzählung. 17) Ursachen des ersten punischen Krieges. 18) Der wilde Jäger, eine Inhaltsangabe.

W VI klasic: 1) Ausführliche Darstellung der schönsten Gedanken, welche Aeneas zu Herkules am Scheidewege spricht. 2) Inhaltsangabe des Gedichtes: Die Worte des Koran. 3) Beschreibung einer Feuersbrunst. 4) Das traurige Ende der Gemalin des Fürsten von Schwarzenberg zu Paris, auf Grund der Lektüre. 5) Prosaische Nacherzählung der Ballade: Der Taucher von Schiller. 6) Durch welche Mittel hatte Karl der Grosse das Ansehen seines Reiches gehoben? 7) Beschreibung des Heimortes. 8) Welche Schwierigkeiten hatte Moeros zu überwinden, bis er Syrakus erreichte? 9) Bedeutung der Regierung Ottos I für Deutschland. 10) Inwiefern bezeichnen die Kreuzzüge das Junglingsalter der europäischen Völker? 11) Inhaltsangabe des Gedichtes: Des Sängers Fluch von Uhland. 12) Von Drohobycz nach Truskawiec; eine Reisebeschreibung. 13) Wie hatte Friedrich Barbarossa das Verhältniss Deutschlands zu Italien geregelt? 14) Gedanken des Gedichtes: Der Geiger von Gmund von Justinus Körner. 15) Welche Annehmlichkeiten gewährt der Frühling? 16) Inhalt des Gedichtes: Kaiser Rudolphs Ritt zum Grabe von Justinus Körner. 17) Welche moralische Wirkungen übt der Ackerbau? 18) Welchen Verhältnissen verdankt Oesterreich seine Erhebung zum Herzogtum?

W VII klasic: 1) Grundgedanke der poetischen Erzählung: Johann der muntere Seifensieder. 2) Inwiefern war die geographische Lage Italiens eine wesentliche Bedingung für Roms Weltstellung? 3) Erklärung des Satzes von Schiller: Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand. 4) Durch welche Gründe suchte Demosthenes in seiner ersten olyntischen Rede die Athener zur Hilfeleistung den Olyntiern zu bewegen. 5) Ideengang des Gedichtes: Der Zauberlehrling von Göthe. 6) Inwiefern haben die Ereignisse in Böhmen unter Mathias den Ausbruch des 30-jährigen Krieges beschleunigt? 7) Politik und Umgebung des Königs Philipp von Macedonien, auf Grund der 2. Olyntischen Rede. 8) Die grössten Feldherrn Roms zur Zeit der Republik. 9) Ideengang des Gedichtes: Der Getreue Eckhardt von Göthe. 10) Beschreibung einer Scene aus Göthes 2. Briefe aus Italien. 11) Richelieus staatsmännische Wirksamkeit für Frankreich und gegenüber Deutschland. 12) Wie wird der Mensch bei seinen Unternehmungen von der Natur unterstützt? 13) Wirken Iphigeniens auf Tauris nach ihrer eigenen und des Arkas Ansicht. 14) Krasiecki's Bedeutung als Dichter. 15) Welche Umstände haben die Einmischung Karls des XII in die Angelegenheiten des polnischen Reiches veranlasst? 16) Auf welche Weise versucht Pylades den Orestes aus seiner Schwermut herauszubringen? 17) Das Jugendalter ist die Blüthenzeit der Freundschaft. 18) Welche Umstände erleichterten den nordamerikanischen Freistaaten die Unabhängigkeit zu erringen?

W VIII klasic 1) Worauf beruhte das grosse Ansehen der Geistlichkeit im Mittelalter? 2) Eigensinn und Charakterstärke, Unterschiedsangabe. 3) Warum liegen so viele Städte an den Ufern grosser Flüsse? 4) Charak-

ter des Ungenannten in den Verlobten des Manzoni ist an dessen Handlungen darzutun. 5) Der Mensch ein Sohn der Zeit, ein Herr der Zeit, ein Raub der Zeit. 6) Was hält der Schüler vom Studium der klassischen Sprachen und dem Nutzen, denn diese zu seiner allgemeinen Bildung beigetragen haben? 7) Die Donau, ihre völkergeschichtliche Bedeutung im Mittelalter. 8) Wer kein Geld hat, ist arm; aber wer nur Geld hat, ist ärmer. 9) Einzelne Bilder der Hungersnot in Mailand im Jahre 1627 nach Manzoni's Verlobten. 10) Welchen Segen bringt das Gebet? 11) Welche Motive verleiteten Philotas zum Selbstmorde? 12) Reden ist Silber, Schweigen ist Gold, eine Abhandlung. 13) Welchen Charakter bekundet Wrangel in der Unterredung mit Wallenstein? 14) Durch welche Gründe sucht die Gräfin Terzky den Wallenstein zum Abfalle zu bewegen? 15) Willst du in die Weite schweifen? — Sieh das Gute liegt so nah, — Lerne nur das Glück ergreifen, — Denn das Glück ist immer da — Schiller, eine Abhandlung. 16) Inwiefern kann die Hoffnung für den Menschen auch eine Quelle von Uebeln sein? 17) Es sind die tragischen Momente, die sich aus dem Verhältnisse Wallensteins zu Buttler entwickeln, hervorzuheben und zu besprechen.

E) Przedmioty nauki nadobowiązkowej.

I. Język ruski w każdój klasie przez 2 godz. tyg. W niższém gimnazjum materiał naukowy na każdą klasę przepisany taki sam, jak w polskim języku: zadania piśmienne co 14 dni domowe lub szkolne. Używano gramatyki Osadcy wyd. 2 i czytanki Partyckiego część I i II. W V. klasie czytano i objaśniano pomyki cerkiewno-słowiańskie z Chrestomatyi Hołowackiego i uczono form starosłowiańskich i składni tego języka obok lektury. Zadania piśmienne jedno na miesiąc. — W VI klasie czytano z Chrestomatyi Hołowackiego i rozbierano: Wyprawę Igora na Połowców i ustępy z Ipatyewskiej Kroniki; także w 2 półroczu z Wypisów Barwińskiego cz. I ustępy z poezyi ludowej. Zadania piśmienne jak w V klasie. — W VII. klasie czytano z Wypisów Barwińskiego część II ustępy celniejsze i objaśniano takowe pod względem historyczno-literackim i estetycznym. Zadania piśmienne jak w V klasie. — W VIII klasie czytano i rozbierano celniejsze ustępy z autorów, zawarte w Wypisach Barwińskiego część III. Zadania piśmienne jak w V. klasie. — Na naukę uczęszczało w całym gimnazjum 74 uczniów.

Tematy w języku ruskim w wyższém gimnazjum opracowane :

W V klasie 1) Объяснити пословицу: Якъ ты видять, такъ ты пишуть. 2) Пожитокъ дерева въ домашнѣмъ гздьбствѣ. 3) Греція подѣ взглядомъ топографичнымъ. 4) (семест.) Загѣвъ и жниво, образъ жита челоувѣческаго. 5) Последѣства недѣальства. 6) Значѣныя Темя-токлеса въ Атинахъ. 7) Пожитокъ желѣзницы для наиблизшихъ мешканцѣвъ. 8) Кругъ дѣланыя власти королевской въ державѣ римской. 9) Порѣванье житя мѣстекого съ сельскимъ. 10) Княгиня Ольга, характеря-тика идела Нестора. 11) Якій пожитокъ и яку шкоду приноситъ челоувѣкови вѣтеръ? 12) (семестръ) Переводъ съ обяененьемъ формъ въ Нестора: О княженю Ярослава мудрого.

W VI klasie 1) Объяснити пословицу: Колосъ повный клонить ся къ земли, а пустыи въ гору сторчить. 2) Односины Половцѣвъ до Руси въ XII вѣцѣ идела читалого. 3) Мысля старця при зближающѣй ся зимѣ. 4) Якій перепоны мавъ Ганибаль въ проваженю вѣйны съ Римлянами.

5) Згодливість, красне свойство чело́вѣка. 6) (семестръ) Образъ первой битвы съ Половцями ꙗ́кше лектуры. 7) Порѣвнати станъ Нѣмечины за Кароля V. и за его внуко́въ. 8) Кто не знае́въ зла, не вмѣе шановати добра. 9) Огонь метить ся, якъ его не шануе́шь, значѣньє тои пословицѣ. 10) Якъ представлєни суть князь Полоцкїи въ Словѣ о полку Игоря? 11) Для чего крестоносци во́йны не осягнули своєи властивої цѣли? 12) (семестръ) Рыцарскїи чєстноты и пороки козака на подставѣ читаныхъ думъ.

W VII klasie 1) Порѣвнанье моря съ пустынею. 2) Недостатокъ будить промьселъ. 3) Характеръ Наума ведля читаной повѣсти Квѣтки: Маруся. 4) Выказати вышєбєть науки надъ богатство. 5) Характеристика Валєнштейна яко вождя. 6) (семестръ) Вплывъ Маркїяна Пашкевича на розвѣй народной литературы рускои. 7) Що побужає насъ до основной науки матерного языка. 8) Въ чѣмъ состоить прїзнь шкѣльня и якїи суть ея послѣдствїя. 9) Въ чѣмъ состоить правдивє щастье чело́вѣка? на подставѣ Нарушевича оды: *Szczęśliwość*. 10) Характеристика поезїи Устыяновича и ихъ значѣньє въ литературѣ. 11) И зліи примѣры могутъ бути пожиточни. 12) (семестръ) Чи Шевченка: Тополя естє баладою?

W VIII klasie 1) На чѣмъ опирали Габєбурги свои права до короны Угорскої? 2) Вплывъ желѣзниця на матерїальный и умьсловый розвѣй народѣвъ. 3) Нѣтъ, свободы безъ закона. 4) Значѣньє мотта, которого уживь Стороженко до историчныхъ споминокъ Коржа: Слава не поляже; Не поляже а рєскаже, Що дѣялось въ свѣтѣ, Чїя правда, чїя кривда — И чїи мы дѣти — (Шевченко). 5) Значѣньє вѣроку и слуху для чело́вѣка. 6) (семестръ) Порѣвнати повѣсти Квѣтки и оповѣданья Марка Вовчка. 7) Причини упадку просвѣты въ Европѣ въ X. вѣдѣ. 8) Властивости идиллѣ выказати на Кульша: Ориєсь. 9) Якїи штуки Римляне плекали съ бѣльшѣмъ або меньшимъ щастьемъ, а которїи зове́мъ залишали? 10) Зъ характерѣвъ Петра и Лєсѣ и обєтанѣвъ житья въ Хмарини — въ Чорной Радѣ Кульша, утворити идиллю на взѣръ Кульшової Ориєсь. 11) Якїи впливъ має поезїя и музика на умьсловое образованье чело́вѣка?

2. Język francuski w 3 oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W 1 oddziale uczono wymawiania wyrazów i form prawidłowych imion i czasowników przy pomocy Ćwiczeń francuskich Świątkowskiego. Co tydzień zadanie domowe i extemporale. Na naukę uczęszczało 18 uczniów. — W 2 oddziale uczono nieforemności wszystkich części mowy, znaczenia i używania czasów i trybu łącznego jako też galicyzmów podług Ćwiczeń Świątkowskiego. Co tydzień zadanie domowe i extemporale. Na naukę uczęszczało 10 uczniów. — W 3 oddziale uczono składni rządu, użycia trybu bezokolicznego i imiesłowów przy pomocy Ćwiczeń Świątkowskiego i prowadzono konwersacyą na podstawie lektury: Zadania piśmienne co tydzień domowe i extemporale. Na naukę uczęszczało 8 uczniów.

Historya krajowa w 4. oddziałach dla uczniów III, IV, VI i VII klasy po jednej godzinie tygodniowo. W III. klasie uczono sposobem biograficznym od najdawniejszych zabytków historycznych do roku 1492; na naukę uczęszczało 35 uczniów. — W IV klasie tak samo od roku 1492—1815; uczęszczało 24 uczniów. — W VI klasie uczono na podstawie chronologii systematycznego rozwoju dziejów krajowych od początków historycznych do roku 1492 z uwzględnieniem stosunków równoczesnych państw sąsiednich;

na naukę uczęszczało 13 uczniów. — W VII klasie tak samo od roku 1492—1815; uczęszczało 15 uczniów.

3. Rysunki geometryczne przez 3 godz. tyg. Początkowych uczniów uczono użycia cyrkla, przykładniicy i trójkąta na ćwiczeniach konstrukcyjnych z planimetrii; w drugim stadyum nauki uczono wykreslania linii kołowej i elipsy, nakładania farbami i konstrukcyi tak plani, jako i stereometrycznych; w trzecim stadyum prowadzono dalej ćwiczenia stereometryczne, wykreslania linii krzywych i rozpoczęto naukę o rzutach ortogonalnych. Na naukę uczęszczało 39 uczniów.

4. Spiew w 3 oddziałach przez 4 godz. tyg. W 1 oddziale uczono teorii spiewu na podstawie tablic, wydanych przez nauczyciela Alb. Korytyńskiego przez 2 godz. tyg.; w 2 oddziale spiewu kościelnego podług spiewnika Kunzyka przez 1 godz. tyg.; w 3 oddziale spiewu cerkiewnego przez 1 godz. tyg. Na naukę uczęszczało w 1. oddziale 46 uczniów, w 2. oddziale 26 uczn. w 3. oddziale 27 uczniów, razem 99 uczniów.

5. Kaligrafia w 2 oddziałach przez 2 godz. tyg. Na naukę uczęszczało 117 uczniów.

F) Statystyka uczniów.

	W klasie									Razem
	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1) Frekwencya w ogólności.										
Publicz. uczniów na początku roku	40	33	43	40	27	17	14	17	15	246
prywatystów	—	—	—	1	—	2	—	—	—	3
publ. uczni na końcu roku	38	32	43	36	24	9	13	15	14	224
prywatystów	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
2) Frekwencya na końcu roku szkolnego według miejsca pobytu rodziców (opiekunów)										
Z Drohobycza	26	17	29	23	16	5	9	9	8	142
z powiatu drohobycckiego	6	9	8	4	4	—	1	4	3	39
" samborskiego	1	1	2	2	—	1	—	—	—	7
" rudeńskiego	3	1	—	2	—	—	—	—	—	6
" stryjskiego	1	—	1	1	—	—	—	—	1	4
" turezańskiego	—	1	—	—	2	—	—	—	—	3
" dolńskiego	1	2	1	1	—	2	—	—	—	7
z innych miejscowości Galicyi	—	1	2	4	2	2	3	2	2	18
3) Według wyznania :										
uczniów rzym. kat. wyznania	10	10	22	12	4	3	4	5	8	78
" gr. kat.	12	11	9	15	9	4	4	4	4	72
" mojżeszowego	16	11	12	10	11	3	5	6	2	76

	W klasie									Razem
	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
4) Według języka ojczystego :										
polskiego	21	16	28	15	9	6	8	9	9	121
russkiego	12	11	9	15	9	4	4	4	4	72
niemieckiego	5	5	6	7	6	—	1	2	1	33
5) Wiek uczniów na końcu roku szkolnego :										
10 lat mających	2	2	—	—	—	—	—	—	—	4
11 "	2	3	1	—	—	—	—	—	—	6
12 "	9	9	9	—	—	—	—	—	—	27
13 "	10	11	14	8	2	—	—	—	—	45
14 "	6	4	5	11	5	—	—	—	—	31
15 "	4	3	9	6	4	1	1	—	—	28
16 "	5	—	4	4	6	2	1	2	—	24
17 "	—	—	1	4	3	3	5	2	1	19
18 "	—	—	—	3	2	3	3	2	2	15
19 "	—	—	—	1	1	1	1	3	4	11
20 "	—	—	—	—	1	—	1	5	2	9
21 "	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3
22 "	—	—	—	—	—	—	1	—	2	3
23 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24 "	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
6) Egzamina poprawcze na początku roku szkolnego :										
do egzaminu przeznaczono	2	3	4	8	7	4	4	2	1	35
z tych obstało egzamin	2	2	4	8	7	3	3	2	1	32
nie obstało	—	1	—	—	—	1	1	—	—	3
7) Wypadek klasyfikacy za 2 półrocze 1877.										
a) publicznych uczniów										
celujący stopień otrzymało	3	3	4	1	2	1	1	3	2	20
stopień pierwszy	17	15	23	18	14	4	8	10	8	117
stopień drugi	1	3	5	2	4	—	1	—	—	16
stopień trzeci	13	1	4	6	1	2	—	—	2	29
do egzam. popraw. przeznaczono	4	10	7	9	3	2	3	2	2	42
b) prywatności										
do egzam. popraw. przeznaczono	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
nie składał egzaminu	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
8) Frekwencya przedmiotów względnie obowiązkowych :										
francuskiego języka zamiast greck.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1

	W klasie								Razem	
	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI	VII		VIII
9) Frekwencya przedmiotów nadobowiązk :										
na język ruski uczęszczało	13	11	10	14	9	4	4	4	5	74
na język francuski	—	—	—	7	15	4	5	3	2	36
na historią krajową	—	—	—	35	24	—	13	15	—	87
na rysunki geometryczne	—	—	17	12	7	—	—	1	2	39
na spiew	21	21	25	21	2	—	2	2	5	99
na kaligrafią	29	30	29	20	9	—	—	—	—	117
10) Opłata szkolna publicznych uczniów :										
w I półroczu płaciło całą opłatę	40	33	19	20	17	11	5	5	6	156
„ „ „ połowę „	—	—	8	2	2	—	—	1	—	13
„ „ uwolnionych całkiem	—	—	16	18	8	6	9	11	9	77
w II półroczu płaciło całą opłatę	27	20	22	18	17	4	6	4	5	123
„ „ „ połowę „	1	4	5	2	—	—	—	2	—	14
„ „ uwolnionych całkiem	10	8	16	16	7	5	7	9	9	87

Opłata szkolna wynosiła w całym roku 2364 zlr.

Stypendya wynosiły w całym roku 890 zlr. 50 ct., które 8 uczniów pobierało, mianowicie: jeden uczeń wojskowe w kwocie 150 zlr., jeden z fundacyi Horeckich 90 zlr., 2 uczniów z kas skarbowych 100 i 150 zlr., 2 z fundacyi ks. Kossaka 35 zlr. i 50 zlr. 50. ct., jeden z fundacyi Głowińskiego 157 zlr. 50 ct. i jeden z fundacyi Żurakowskiego 157 zlr. 50 ct.

Na zapomogę dla ubogich uczniów wpłynęło w tym roku: 1) z koncertu na dochód ubogiej uczącej się młodzieży danego, 75 zlr. 2) z balu na ten cel urządzonego 129 zlr. 66 ct. 3) od Wieleb. księdza Józefa Kmickiewicza 3 zlr. — razem 207 zlr. 66 ct., z których podług wniosków grona 182 zlr. 66 ct. na chwilowe wsparcie 21 najuboższych uczniów, 8 zlr. na książki szkolne, a 17 zlr. na opłatę szkolną dla 3 uczniów użyto. Dyrekcya poczuwa się do miłego obowiązku, wyrazić niniejszém w imieniu ubogiej uczącej się młodzieży łaskawym dawcom i dobrodziejom, a szczególnie Wmu Panu Wiktorowi Błażowskiemu za ofiarność i podjęty trud najszczerze podziękowanie.

G) Śródki naukowe.

Biblioteka nauczycieli obejmuje 2194 tomów, 766 zeszytów, 143 ilustracyi, 55 map i 14 atlasów. W bieżącym roku przybyły następujące dzieła:

- a) zakupiono: Pisma filozoficzne Cyncerona tłum. przez Rykaczewskiego, część I.—Draeger Ueber Syntax und Stil des Tacitus. — Gramatyka łacińska Dra Samolewicz. — Gramatyka łacińska Schultza, Jerzykowskiego. — Zadania do tłumaczenia na język łaciński Jerzykowskiego

oddział II. — Geschichte der röm. Litteratur von Teuffel. — Ovidii Tristium von Lörs. — Die lyrischen Versmasse des Horaz von Schiller Ciceronis oratio pro Sestio Roscio Amerino von Klotz. Demosthenes Philippische Reden von Rehdantz. — Homers Iiade von La Roche 2 tomy. — Homers Odyssee von Ameis 3 części. — Platonische Studien von Bonitz. — Gladstone's Homerische Studien von Schuster. — Gramatyka francuzka Amborskiego. — Cholevius Dispositionen und Materialien zu schriftlichen Aufsätzen 2 tomy. — Tschache-Sammlungen zu Aufsatzübungen 3 części. — Erläuterungen zu Schillers Jungfrau von Orleans und Lessings Minna von Barnhelm von Düntzer 2 tomy. — Gottschals Poetik 2 tomy. — Deutsche Schulgrammatik von Heyse. — Cegielskiego Nauka Poezyi. — Wypisy polskie na niż. gim. tom IV. — Czytanka ruska na 1 i 2 klasę. — Stammbildungslehre der slavischen Sprachen von Miklosich. — Geschichte des russischen Reiches von Strahl und Herrmann 7 tomów. — Geografia powszechna Kluna tłum. German i Starkel. — Allgemeine Weltgeschichte von Weber 4 tomy. — Handbuch der Geschichte Oesterreichs von Dr. Franz Krones. — Mathematische Aufgaben von Martus 2 części. — Lehrbuch der Chemie von Zängerle. — Die Lehre vom Galvanismus und Elektromagnetismus von Wiedemann 2 tomy. Anfangsgründe der Naturlehre von Krist. — Poggendorffs Annalen der Physik und Chemie 1875 3 tomy. — Lehrbuch der algebraischen Analyse von Schlömilch. — Mineralogia Altha. — Katechismus der Ornamentik von Kanitz. — Abriss der Geschichte der Baustyle von Lübke. — Mathematische Psychologie von Drobisch. — Logika Dra Kremera. — Gymnasialpädagogik von Nägelsbach. — z Czasopism: Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. — Przegląd krytyczny. Mitteilungen der k. k. geographischen Gesellschaft in Wien. Verordnungsblatt des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht.

- b) Z darowizny: Zeitschrift der österr. Gesellschaft für Metereologie Jahresbericht des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht (1876) Hypsometrische Uebersichtskarte der österreichisch-ungarischen Monarchie von Streffleur - Steinhauser - Hauslab. — Grundsätze der perspectivischen und Beleuchtungserscheinungen von Anton Audêl. — Zadania do tłumaczenia na język francuski opracował Adolf Reaubourg. — Sprawozdanie Rady szkolnej krajowej za 187⁵/₆. Programów różnych zakładów za 1876 — 114 zeszytów.

II. Biblioteka dla młodzieży obejmuje obecnie 573 tomów 41 zeszytów. W bieżącym roku zakupiono: Pływające miasto przez Vernego. Wakacye Janka i Zosi. Wieczory Czwartkowe. — Rozbitki Raynala — Christoph Columbus von Dr. Riecke. — Jugendschriften von Carl Zastrow 9 tomików. — Die Sage von den Niebelungen von Dr. Finger. — Hauptdaten der Weltgeschichte von Dr. Ploetz. — Григорія Квитки 3 powieści. — Оповіданіе о житію Бориса и Гльба. — Житъе Шевченки написавъ Огоновскій. — Сестра Марка Вовчка. — Руска Исторія въ житъеписахъ Костомарова. — Де по про Свѣтъ Вожій — Казки Андерсена. — Марися Богуславка. — Гамалія Шевченка. — Записка школяря. — Иванъ Пѣдкова. — Поезіи Федковича. — Роксолана. — Свѣтъ Божій написавъ Метелля. — Тарасова нѣчъ. — Зоря Галицка зъ року 1860.

Fundusze biblioteki a) dotacya państwowa 105 zł. b) Taksy wstępne roku 1877 134 zł. 40 cent. c) datki dobrowolne uczniów 137 zł. 40 cent. d) taksy za duplikaty świadectw 18 zł. — razem 394 zł. 80 cent.

III. Księgozbiór dla ubogich uczniów obejmuje obecnie 160 książek szkolnych, używanych w tutejszem gimnazyum, prócz wielu, które już z użytku szkolnego wyszły. Dochód tegoroczny na pomnożenie tego zbioru stanowiły odsetki roczne fundacyi ś. p. Rozalii Jachniewiczówny w kwocie 19 zł. 89 cent.; z kwoty na zapomogę uczniów przeznaczonej użyto na ten cel 8 zł. — razem 27 zł. 89 cent. — Za tę kwotę spraviono następujące książki: Gramatyki Dra Samolowicza 6 exemp. — Kremera Logiki 3 exempl. — Wypisów Dra Janoty część II 2 exemp. — Historii powszechny Pütza — Tatomira część 2. — Czytanki Partykiego część II 2 exempl. — Wypisów Barwińskiego część III 2 exempl. — Początki Geometrii Mocnika część II.

IV. Gabinet fizyczny posiada 244 przyrządów, 144 przyborów do chemii i 30 sztuk narzędzi. W bieżącym roku spraviono: Przyrząd komunikacyjny dla różnorodnych cieczy — Dasymeter — Banię Horona z pompą tłoczącą. — Przyrząd Sawarta dla figur Chladniego — Model ucha — Model krtani — Termometer alkoholowy — Kolba Papina — Termometer metalowy Holtzman — Aparat influencyjny Riesa — Elektroskop Fechnera — Elektrofor z kondensatorem metalowym — Rozbrajacz Henleya — Elementy Kallana, Meidingera, Bunzena — Dwie igły magnetyczne — Przyrząd dla okazania prawa Ampéra — Stos termoelektryczny Noego — Przyrząd dla załamania światła — Model oka — Heliostat z przyrządem projekcyjnym i mikroskopem słonecznym — Pryzmat achromatyczny — 6 sztuk soczewek różnego gatunku — Gazometer sklanny i cynkowy — Kruczek Daniela dla światła Drumonda — Dzwon Priestleya — Dzwon na machinę pneumatyczną — Kruczki do zamykania rur.

Fundusze gabinetu fizycznego: a) dotacya państwowa zwyczajna 200 zł. b) nadzwyczajna dotacya państwowa 500 zł. — razem 700 zł.

V. Gabinet naturalny posiada obecnie 1029 okazów zoologicznych 804 botanicznych, i 802 mineralogicznych, 118 modeli krystalograficznych i 47 ilustracyi. — W bieżącym roku spraviono: Platycarcinus pagurus. — Asteropecten sp. — Ophiura w spiritusie. — Scorpio europaeus. — Ostrea edulis. Felis domestica (czaszka). — Szkelet niedopérza. — Chameleo africanus. — Proteus anguineus. — Clupea sardina. — Anguilla fluviatilis. — Jajo strusia. Corallium rubrum. — Modele czaszek 5 ras ludzkich. — Czaszka małpy Troglodites Gorilla. — Kaolin. — Biały marmur.

Fundusze gabinetu naturalnego: zwyczajna dotacya państwowa 73 zł. 50 cent.

VI. Do nauki rysunków posiada zakład obecnie 1099 wzorów rysunkowych 84 modelów i 287 przyrządów. — W bieżącym roku spraviono 9 modelów gipsowych. — Koszta opędzają się z taks wstępnych, ponieważ zakład dotąd osobny dotacyi na przybory rysunkowe nie posiada.

H) Egzamin dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości zgłosiło się 12 publicznych abiturjentów. Zadania piśmienne egzaminu były: 1) Do tłumaczenia z języka łacińskiego

na polski zadano z Cyclerona de finibus bonorum et malorum l. III cap. XIX — XX, §. 64—67. 2) Do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński zadano z Historji powszechnej A. Poplińskiego tom I str. 404 ustęp pod napisem: Wojsko rzymskie zbuntowane. Latinowie powstają do słów: które ich o 8 mil od miasta wstrzymało. 3) Z języka greckiego ustęp z Homera Iliady ks. III w 259—291 przetłumaczyć na język polski. 4) W języku polskim temat: Wpływ kolei żelaznych na rozwój oświaty, handlu i przemysłu — do opracowania. 5) W języku niemieckim temat: Welche Entwicklung nahm das Haus Habsburg zu Ende des 15 und in der ersten Hälfte des 16 Jahrhunderts und von welchen Folgen war dieselbe für die politische Gestaltung Europas? — 6) W języku ruskim temat: Чимъ одзначае ся Европа передъ Америкою и на оборотъ. 7) Z matematyki: a) Wyszukać ogólną formę liczb, które przez 7, 9 i 11 podzielone, względnie reszty 6, 8 i 10 pozostawiają. b) Ktoś wkłada 300 zł. rokrocznie przez 10 lat na składany procent po 6 $\frac{1}{2}$ %. Jaka będzie wartość kapitału końcowego po upływie tego czasu, jeżeli na początku każdego roku od każdoczesnego stanu kapitału $\frac{3}{4}$ % potrącone zostaną na koszta zarządu? c) Znaleść promień kuli, mającej równą objętość z trójściennym ostrosłupem prostym, którego każda krawędź u podstawy wynosi 3 metry, boczna zaś 5 metrów.

Z powyższych abiturjentów ukończyło 10 całe gimnazyum w ciągu 8 lat, a 2 w ciągu 9 lat.

Egzamin ustny odbył się pod przewodnictwem c. k. inspektora gimnazyalnego Wgo Ant. Sołtykiewicza dnia 9 i 10 lipca.

Chlubne świadectwo dojrzałości otrzymał: 1) Skobielski Bazyli. Świadectwo dojrzałości. 2) Czermak Karol. 3) Herschdörfer Izak. 4) Hickiewicz Zygmunt. 5) Hołubowski Władysław. 6) Kohl Izak. 7) Kozak Jan. 8) Rodowicz Wacław. 9) Soś Mateusz. 10) Weber Adolf. — Dwóch abiturjentów przeznaczono do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach.

1) Kronika zakładu.

Rok szkolny 1877 rozpoczął się jak zwyczajnie dnia 1. września 1876 wezwaniem Ducha św. w kościele parafialnym, na którym uczniowie obydwu obrządków obecnymi byli. W pierwszych dniach września odbył się egzamin wstępny z uczniami do pierwszej klasy wstępującymi; z pomiędzy 83 uczniów obstało 73 egzamin, a 10 musiano z powodu niedostatecznego przygotowania wywalić. W ogóle przyjęto w tym roku do zakładu 246 publicznych uczniów, i 3. prywatystów — w porównaniu z rokiem przeszłym o 8 więcej; z końcem roku szkolnego pozostało 224 publicznych uczniów, i 2 prywatystów — w porównaniu z rokiem przeszłym o 8. uczniów publicznych więcej. Skład grona nauczycielskiego, które z końcem r. szk. 1876, 9 rzeczywistych nauczycieli, 7 zastępców, i 3 pobocznych nauczycieli liczyło, zmienił się na początku nowego roku szk. w skutek odejścia nauczyciela Józefa Sekiewicza, mianowanego dla c. k. gimnazyum w Jaśle, i zastępcy Xenofona Ochrymowicza; na ich miejsce przeznaczyła Rada szkolna krajowa egzaminowanego kandydata stanu nauczycielskiego Józefa Barona, i ks. Jana Rybaczewskiego na zastępców. Dnia 18. września 1876 rozdzielono Iszą klasę na dwa równoległe oddziały, i sporządzono po przybyciu zamianowanych zastępców dnia 2. października 1876. nowy rozkład przedmiotów i godzin

szkolnych, podług którego się nauka szkolna z małemi zmianami aż do końca pierwszego półrocza odbywała. Nagła śmierć pobocznego nauczyciela Jana Osmólskiego, który jeszcze w sile wieku dnia 28. stycznia b. r. życie zakończył, spowodowała przez sześć tygodni przerwę w nauce języka francuskiego, i tymczasowe zastępstwo języka niemieckiego w II, III i IV. klasie aż do przybycia zastępcy Tomasza Stypkowskiego, przeniesionego z gimnazjum brodzkiego, który na dniu 19. marca naukę języka francuskiego i niemieckiego w II, III i IV klasie objął przyczem także małe zmiany w rozkładzie przedmiotów i godzin szkolnych nastąpiły, który się aż do końca roku szkolnego utrzymały.

Ś. p. Jan Osmólski pracował przeszło 10 lat przy tutejszym zakładzie, udzielając języka francuskiego, niemieckiego i klasycznych języków z korzyścią dla młodzieży i pozyskał sobie przez pracowitość, akkuratność w wypełnianiu obowiązków, i pełne taktu postępowanie szacunek u kolegów, młodzieży i publiczności, którzy też przez bardzo liczny udział w odprowadzeniu zwłok na wieczny spoczynek swój żal nad stratą jego objawili. Cześć pamięci!!

Dnia 4. października 1876 obchodziło gimnazjum imieniny Najjaśniejszego Cesarza Franciszka Józefa I. nabożeństwem uroczystém w kościele i cerkwi odprawianém, i odśpiewaniem Hymnu ludu.

Pierwsze półrocze zakończono 29. stycznia — drugie rozpoczęto 3. lutego 1877. Celem uzupełnienia grona nauczycielskiego, w którym jest obecnie 6 posad nauczycielskich opróżnionych rozpisała Rada szkolna krajowa konkurs; obsadzenie ich, jako też ukonstytuowanie grona nauczycielskiego nastąpi jeszcze w ciągu bieżącego roku.

Rok szkolny zakończono 15. lipca nabożeństwem dziękczynném w cerkwi parafialnej i rozdaniem świadectw szkolnych.

K) Klasyfikacya uczniów za 2. półrocze 1877.

I. klasa A.		I. klasa B.	
Ocelujący stopień :		Ocelujący stopień :	
Lok. 1. Kolessa Jan.	11. Kupferberg Markus.	Lok. 1. Wohllerner Szymon.	4. Rossberger Leizor.
" 2. Kiszelka Emil.	12. Lucki Michał.	" 2. Małarkiewicz Bazyli.	5. Rychlewski Emilian.
" 3. Lityński Włodz.	13. Karp Dawid.	" 3. Pohorecki Piotr.	6. Roszkiewicz Bolesław.
Stopień piérwszy :	14. Brings Rachmiel.	Stopień piérwszy :	7. Wiesenberg Jonasz.
4. Blumenblatt Leo.	15. Krebs Rudolf.	8. Rechter Chaim.	9. Tiegermann Józef.
5. Ausstein Izak.	16. Hodbod Jan.	10. Metzger Emil.	
6. Głuchowski Konstanty	17. Lisowski Jan.		
7. Ansion Juliusz.	18. Händel Izrael.		
8. Baczyński Teofan.	19. Bischoff Leopold.		
9. Herschdörfer Dawid.	20. Lewicki Jan.		
10. Friedmann Józef.	Do egzaminu poprawczego		
	przeznaczone . . . 4		
	stopień drugi . . . 1		
	" trzeci . . . 13		

11. Oleśnicki Izydor.
  12. Przechrzelski Mieczysł.
  13. Samuły Salamon.
  14. Smólski Kazimierz.
  15. Matkowski Władysł.
  16. Małaszczuk Piotr.
  17. Mazur Eliasz.
  18. Zubrzycki Ignacy.
- Do egzaminu poprawczego
przeznaczono . . . 10
stopień drugi otrzym. 3
" trzeci " 1

II. klasa.

Celujący stopień:

- Lok. 1. **Kniażyński Piotr.**
" 2. **Lewicki Emil.**
" 3. **Słoński Antoni.**
" 4. **Pampel Michał.**

Stopień pierwszy:

5. Tiegermann Leizor.
6. Kierszonek Kazimierz.
7. Kotowicz Stanisław.
8. Ebel Izak.
9. Kanarienstein Ichel.
10. Mielnik Jan.
11. Sussmann Hersch.
12. Kozak Józef.
13. Jasienicki Włodzim.
14. Łomnicki Nil. Bohdan.
15. Ebel Samuel.
16. Hauptmann Melech.
17. Lauterbach Majer.
18. Szybalski Tadeusz.
19. Pietrzykowski Stanisł.
20. Górka Jan.
21. Cieśluk Albin.
22. Kreutzenauer Dawid.
23. Uhryn Emil.
24. Wasylkiewicz Włodz.
25. Jurkiewicz Maryan.
26. Dobrzyniecki Feliks.
27. Zelmanowicz Julian.

Do egzaminu poprawczego
przeznaczono . . . 7
stopień drugi otrzymało 5
" trzeci " 4

III. klasa.

Stopień celujący:

- Lok. 1. **Ungar Franciszek.**

Stopień pierwszy:

2. Orbach Lippe.
3. Mycawka Jan.
4. Gromnicki Eugeniusz.
5. Lidechower Maurycy.
6. Forowicz Jan.
7. Altmann Baruch.
8. Sternbach Samuel.
9. Oleśnicki Alojzy.
10. Feuerstein Herzel.
11. Ruhdörfer Jonasz.
12. Stepan Emilian.
13. Korytyński Józef.
14. Dydużyński Gustaw.
15. Kałużniacki Eugeniusz.
16. Rychlewski Julian.
17. Kopystyński Michał.
18. Szybalski Zdzisław.
19. Łomnicki Antoni.

Do egzam. poprawczego 9
stopień drugi otrzymało 2
" trzeci " 6

IV. klasa.

Stopień celujący:

- Lok. 1. **Kulikowski Wiktor.**
" 2. **Fleoker Chaim.**

Stopień pierwszy:

3. Gruszecki Benedykt.
4. Tiegermann Mandel.
5. Bergwerk Aleksander.
6. Konstantynowicz Emil.
7. Rozwadowski Juwenal.
8. Bojkiewicz Kornel.
9. Goldberg Saul.
10. Heimberg Salamon.
11. Moroz Grzegorz.
12. Mindes Jonatan.
13. Friedmann Hersch.
14. Brockl Edmund.
15. Lauterbach Izrael.
16. Türk Hillel.

Do egzam. poprawczego 3
stopień drugi otrzymało 4
" trzeci " 1

V. klasa.

Stopień celujący:

- Lok. 1. **Friedberg Józef.**

Stopień pierwszy:

2. Steiner Stanisław.
  3. Münzer Dawid.
  4. Rośniecki Klemens.
  5. Blam Mojżesz.
- Do egzam. poprawczego 2
stopień trzeci otrzymało 2

VI. klasa.

Stopień celujący:

- Lok. 1. **Tiegerman Mordche.**

Stopień pierwszy:

2. Ruciński Michał.
  3. Rybicki Tadeusz.
  4. Lauterbach Jakób.
  5. Mindes Joachim.
  6. Goldberg Adolf.
  7. Lauterbach Józef.
  8. Kuziow Jan.
  9. Sałahub Bazyli.
- Do egzam. poprawczego 3
stopień drugi otrzymał 1

VII. klasa.

Stopień celujący:

- Lok. 1. **Segal Majer.**
" 2. **Monat Hersch.**
" 3. **Hülle Władysław.**

Stopień pierwszy:

4. Altmann Emil.
  5. Goldhammer Abraham
  6. Bahr Antoni.
  7. Antosiewicz Władysł.
  8. Unger Wiktor.
  9. Toth Longin.
  10. Bachstütz Ichel.
  11. Pohorecki Hipolit.
  12. Kulczycki Celestyn.
  13. Kleinberg Luzer.
- Do egzam. poprawczego 2

VIII. klasa.

	Stopień pierwszy:	8. Sós Mateusz.
	3. Czerniak Karol.	9. Hołubowski Władysł.
	4. Herschdörfer Izak.	10. Rodowicz Waław.
	5. Weber Adolf.	Do egzaminu poprawcowego
Lok. 1. Skobielski Bazyl.	6. Kozak Jan.	przeznaczono 2
„ 2. Kohl Izak.	7. Hićkiewicz Zygmunt.	stopień trzeci otrzymało 2

L) Ogłoszenie dotyczące przysłego roku szkolnego.

Wpisy uczniów na przysły rok odbędą się dnia 29, 30 i 31 sierpnia w kancelaryi gimnazyalnej od 8—12 przed i od 3—6 po południu. Późniejsze zgłaszania się nie będą podług okoliczności uwzględniane.

Każdy uczeń obowiązany jest przynieść do wpisu należycie wypełnione nacyonale, świadectwo z ostatniego półrocza i datek na bibliotekę w kwocie przynajmniej 50 ct.; oprócz tego każdy nowo wstępujący do zakładu metrykę chrztu lub urodzenia i taksę wstępną w kwocie 2 zlr. 10 ct. Wszyscy uczniowie wstępujący do I klasy muszą się poddać egzaminowi wstępnemu, który się w pierwszych dniach września z religii, języka polskiego, (ruskiego), niemieckiego i arytmetyki podług wymagań w 4tej klasie szkoły ludowej stawianych odbędzie — poczem dopiero ostateczne przyjęcie do zakładu nastąpi. W razie nieobstania egzaminu wstępnego zostaną taksa wstępna i datek na bibliotekę zwrócone.

Uczniowie przychodzący z innych zakładów do klas wyższych winni przynieść świadectwo z ostatniego półrocza opatrzone uwolnieniem z zakładu, w którym ostatnie półrocze przepędzili.

Rok szkolny 1878 rozpocznie się dnia 1. września wezwaniem Ducha Św. w kościele parafialnym o 8 godzinie rano. W tym dniu odbędą się egzamina poprawcze ze wszystkich klas.

Opłata szkolna wynosi za każde półrocze 8 zlr. i powinna być najdalej do końca pierwszego miesiąca każdego półrocza złożoną. O postępach i zachowaniu się uczniów mogą rodzice każdego dnia zaciągnąć wiadomości w kancelaryi gimnazyalnej; rodziców zamiejscowych zawiadamia się piśmiennie o złém zachowaniu się lub niepomyślnych postępach uczniów.

Uczeń, chcący uczyć się na naukę któregokolwiek z przedmiotów nadobowiązkowych, winien się wykazać przyzwoleniem rodziców lub ich zastępców, a przyjęty na naukę obowiązany jest uczyć się na lekcye regularnie i oddawać się jej z należytą pilnością. — Opuszczanie lekcyi i zaniedbywanie się w przedmiocie wpływa niekorzystnie na ogólną cenzurę z pilności. — Uczniowie 3 klasy mogą za pozwoleniem rodziców uczyć się francuskiego języka zamiast greckiego; tacy uczniowie nie mogą jednak po ukończeniu 4tej klasy wstąpić do wyższego gimnazyum bez poprzedniego egzaminu wstępnego.

Обвѣщеніе дотычаче будучого школьного року.

Вписы учениковъ на будучій школьный рокъ вѣдбудутся дня 29, 30 и 31 серпня, въ канцелярїи гимназіальной вѣдь 8—12 передъ и вѣдь

3—6 по полудни. Побзвѣншіи зголошена, пѣсля обстановъ, не будутъ увзглядненіи.

Кождый ученикъ повиненъ до впису принести належито вышповнене націонале, свѣдоцтво зъ послѣднёго пѣвроча и датоку на библиотечку въ квотѣ найменьше 50 цент., кромѣ того, кождый нововступачій до закладу, метрику крещеня або уроженя и таксу вступну въ квотѣ 2 злр. 50 цят. Веѣ ученики, до I класы вступачи, довжнй поддатися испытову вступному, который въ первыхъ дняхъ вересня зъ религіи, языка польского (русского), нѣмецкого, и аритметики, пѣсля вымаганъ въ 4 класѣ шкѣль народныхъ ставляныхъ, вѣдбудеся — почѣмъ ажъ остаточное принятіе до закладу наступитъ. Въ случаю необстаня при испытѣ вступнѣмъ, такса вступна и датоку на библиотечку звернуть ся.

Ученики приходчійи зъ инныхъ закладѣвъ до класѣ вышихъ, довжнй принести свѣдоцтво зъ послѣднёго пѣвроча, заосмотрене увольненьемъ зъ закладу, въ которѣмъ послѣдне пѣвроче перевели.

Рѣкъ школьный 1878 розибче ся дня 1. вересня возваньемъ св. Духа въ лат. костелѣ парафіяльнѣмъ о 8 годинѣ рано. Тогожь дня по полудни вѣдбудутъ ся испыты поправчійи зъ веѣхъ класѣ.

Оплата шкѣльна выноситъ за кожде пѣвроче 8 злр. и повинна быти найдальше до кбнця первого мѣсяця кождого пѣвроча зложена.

О поступахъ и захованю ученикѣвъ могутъ родичи кождого дня засягати вѣдомости въ дирекціи гимназіальнѣи; родичей замѣтцевыхъ завѣдомляеся о злѣмъ захованю, або о некорыстнѣмъ поступѣ ученикѣвъ, письменно.

Ученикъ хотячій брати удѣль въ которѣмбудь зъ предметѣвъ надобовязковыхъ, повиненъ выказатися призволеньемъ родичей, або ихъ заступникѣвъ, а принятый на науку, обовязаный посѣщати лекціи правильно, и заниматься предметомъ прилѣжно. Опущанье лекціи и занедбованье предмета, вилывае некорыстно на загальну цензуру зъ пильности.

Ученики 3 класы могутъ за призволеньемъ родичей, учитися французского языка, мѣсто греческого; такіи ученики однакожь, по укбнченю 4 класы, не могутъ вступити до вышней гимназіи, безъ попередного испыту вступного.

Kundmachung bezüglich des nächsten Schuljahres.

Die Aufnahme der Schüler für das kommende Schuljahr findet am 29, 30 und 31 August in der Gymnasial-Kanzlei von 8—12 und von 3—6 Uhr statt. Spätere Anmeldungen werden nach Umständen nicht berücksichtigt werden.

Jeder Schüler, der um die Aufnahme ansucht, hat ein gehörig ausgefülltes Nationale, das letzte Semestral-Zeugniss und einen Beitrag für die Bibliothek von mindestens 50 Kreuzern beizubringen; die neu eintretenden ausser dem noch den Tauf- oder Geburtsschein und die Aufnamstaxe von 2 fl. 10 Kr.

Schüler, welche in die erste Klasse eintreten, müssen sich einer Aufnamprüfung unterziehen, welche in den ersten Tagen des Septembers aus

der Religion, der polnischen, (ruthenischen) und deutschen Sprache, so wie aus der Arithmetik nach den in der Volksschule zu stellenden Anforderungen vorgenommen wird worauf erst die definitive Aufnahme in die Anstalt erfolgt. Beim Misslingen der Aufnahmprüfung wird die Aufnahmstaxe und der Bibliotheksbeitrag zurückgestellt.

Zur Aufnahme neu eintretender Schüler in eine der höheren Klassen muss das Zeugniß vom letzten Semester mit der Abgangsklausel seitens derjenigen Lehranstalt versehen sein, an welcher sie das letzte Semester zugebracht haben.

Das Schuljahr 1878 wird am 1ten September mit dem h. Geistamte in der lat. Pfarrkirche eröffnet. An demselben Tage beginnen die Aufnahme- und Wiederholungsprüfungen für alle acht Klassen.

Das Schulgeld beträgt halbjährig 8 Gulden und ist im ersten Monate eines jeden Semesters zu entrichten.

Ueber den Fortgang und das sittliche Verhalten der Schüler können Eltern oder deren Stellvertreter an jedem Tage beim Direktor Auskunft erlangen; auswärtige Eltern oder Vormünder werden vom Zurückbleiben der Schüler in den Studien oder von deren schlechter Aufführung schriftlich verständigt.

Schüler, welche am Unterrichte in den unobligaten Gegenständen Anteil nehmen wollen, haben sich mit der Bewilligung der Eltern oder ihrer Stellvertreter auszuweisen, und sind im Falle ihrer Aufnahme verpflichtet, dem Unterrichte regelmässig beizuwohnen und sich demselben mit gehörigem Fleisse zu widmen. Das Versäumen der Lehrstunden oder Zurückbleiben in dem Gegenstände wirkt auf die allgemeine Fleissnote nachtheilig ein.

Schüler der 3ten Klasse können mit Bewilligung der Eltern die französische Sprache statt der griechischen wählen; solche Schüler können jedoch nach Absolvirung der 4ten Klasse ohne Aufnahmprüfung nicht ins Obergymnasium eintreten.

W Drohobyczu dnia 15. lipca 1877.

Jan Kerekjarto
dyrektor gimnazjum.

